

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ

FAKULTA

**Problematika funkční gramotnosti v populaci
mladých dospělých s těžkým sluchovým
postižením**

**The Issue of functional literacy in the
population of young adults with severe hearing
loss**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

prof.PhDr.Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Bc. Damaris Tišerová

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu literatury této práce.

V Praze dne 5. 4. 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji prof., PhDr. Beátě Krahulcové, CSc., za poskytování rad, cenných připomínek a za odborné vedení mé diplomové práce.

Anotace:

Problematika funkční gramotnosti v populaci mladých dospělých s těžkým sluchovým postižením

The Issue of functional literacy in the population of young adults with severe hearing loss

Anotace: pojem slov - gramotnost, či negramotnost - se dnes skloňuje snad ve všech oblastech našeho života.

V dnešní době se nejedná jen o základní znalosti – číst, psát a počítat, ale je zde plno dalších schopností, které pro běžný život je nutné ovládat – znalosti v ICT, finanční gramotnost... nestačí nám pouze znát pojmy, ale je nutné jim rozumět a chápat je v souvislostech. Nejdůležitější však je jejich všestranné využití v praktickém životě. Funkční gramotnost v populaci mladých dospělých s těžkým sluchovým postižením, je proto velice obtížná a to z důvodů komunikační bariéry, způsobené problematikou čtením textu s porozuměním. Na základě těchto znalostí, by měla být výuka na základní škole i střední škole pro žáky se sluchovou vadou, uzpůsobena potřebám žáků, pro jejich co nejkvalitnější přípravu do běžného a praktického života. Je důležité, aby po ukončení vzdělání měli nejen znalosti v daném oboru, ale byli schopni se orientovat v běžných životních situacích například – na trhu práce při vyhledávání zaměstnání, při zařizování vlastního bydlení a nebo, vyřizování účtů v bance.

Annotation:

Meaning of the words – literacy or illiteracy – are mentioned in all the parts of our lives.

It is not about basic knowledge and abilities only – read, write and calculate – but there are many other abilities which are essential to manage them in common life – knowledge of ICT, financial literacy.... It is not sufficient to know the concepts but it is necessary to understand them in the context. The most important thing is their versatile application in real life. Functional literacy within young adults with heavy hearing handicap is a very difficult issue because of communication barrier caused by problems in understanding to a piece of text. Based on that fact, the education should be modified at a basic school and also at a high school for students with a hearing handicap so that the preparation for the common life could be of the maximum benefit. Important fact is that the students have knowledge in the specific field and also they are able to manage common life situations, e.g. searching for the job at a labour market, arranging their own housing or dealing with a bank account.

Klíčová slova – gramotnost, negramotnost, funkční gramotnost.

MOTTO:

„Jest velmi žalno sluchu zbaven býti již záhy v květu prvních dětských let, říš zvuků navždy uzavřenou míti, slov milé matky nikdy neslyšet!“ (Ke 150leté památce založení Pražského ústavu pro hluchoněmé na Smíchově - František Kudyn, bývalý chovanec ústavu – PAMĚTNÍ LISTY, 1786-1936,s.109

OBSAH

ÚVOD	11
1. Gramotnost – vysvětlení pojmu.....	13
1.1 Sociální služby pro řešení gramotnosti osob s těžkým sluchovým postižením	14
1.2 Sociální služby pro řešení sociálních dysfunkcí osob s nižší mírou gramotnosti	17
2. Sociální poradenství v systému péče o sluchově postižené jedince	19
2.1 Komunikace v poradenské činnosti	19
2.2 Poradenství v oblasti speciálních potřeb osob se sluchovým postižením.....	20
3. Důsledky sluchové vady.....	22
3.1 Řeč.....	23
3.2 Psaná podoba jazyka v komunikaci těžce sluchově postižených	24
3.3 Motorika a koordinace	25
4. Vzdělávání neslyšících – historie v Čechách	26
4.1 První učitelé sluchově postižených – Pražský ústav pro hluchoněmé.....	29
4.2 Metody vzdělávání sluchově postižených.....	35
4.3 Vznik škol pro těžce sluchově postižené	35
5. Vzdělávání neslyšících – dnes – systémy komunikace.....	37
5.1 Orální komunikace.....	37
5.2 Simultánní komunikace	38
5.3 Totální komunikace	39
5.4 Bilingvální komunikace – dvojjazyčnost.....	39
5.5 Co to je znakový jazyk?	39
6. Profesní příprava neslyšících adolescentů.....	41
6.1 Možnosti studia těžce sluchově postižených	41
7. Šetření funkční gramotnosti u mladých dospělých osob s těžkou sluchovou vadou.....	43
7.1 Cíl šetření	43
7.2 Metody a metodika šetření	43
7.3 Úkoly šetření	44
8. Dotazníkové šetření neslyšících studentů na – OU	45

8.1	Cíl šetření – schopnost správně odpovědět	45
8.2	Metody a metodika šetření – šetření pomocí dotazníku	45
8.3	Úkoly šetření – vyhodnocení správných odpovědí	45
8.3.1	Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných pracovních míst? – rozumí žáci textu?.....	46
8.3.2	Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí žáci napsat žádost o zaměstnání?	47
8.3.3	Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? – vědí žáci, kde se uplatní?.....	48
8.3.4	Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste v něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci, co musí obsahovat životopis?	49
8.3.5	Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci o příslušném úřadu práce?	50
8.3.6	Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná firma? Všimne si někdo chyby v textu?	51
8.3.7	Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? Je možné založit si živnost?	52
8.3.8	Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? Poradí si žáci při uzavírání pracovního poměru?	52
8.3.9	K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, kdo uzavírá pracovní smlouvu?	53
8.3.10	Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypoteční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – vědí žáci co je hypoteční úvěr?	54
8.3.11	Víte kde a jak vyřídíte hypoteční úvěr? – vědí žáci, kde vyřídí hypoteční úvěr?	55
8.3.12	Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti? Jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – vědí žáci co nejdůležitější v domácnosti platit?	56
8.3.13	Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? – vědí žáci kdo je zaměstnanec?.....	57

9.	Dotazníkové šetření neslyšících studentů na - SOU	59
9.1	Cíl šetření – posoudit rozdíl na stejně položené dotazy	59
9.2	Metody a metodika šetření – dotazník s 13ti otázkami	59
9.3	Úkoly šetření – pochopení textu	59
9.3.1	Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných míst? – bude více správných odpovědí?	60
9.3.2	Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí žáci sami hledat zaměstnání?	60
9.3.3	Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? - vědí žáci, jak se uplatní na trhu práce?	61
9.3.4	Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste o něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci, co vše se píše do životopisu?	62
9.3.5	Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci co se dozví na ÚP?	63
9.3.6	Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná, firma? – vědí žáci, k čemu slouží daně?	63
9.3.7	Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? – vědí žáci, kde jsou stanoveny podmínky?... 64	64
9.3.8	Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? – vědí žáci, co vyplývá z pracovního poměru?	64
9.3.9	K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, k čemu slouží pracovní smlouva?	65
9.3.10	Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypotéční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – uvědomují si žáci rizika úvěru?	65
9.3.11	Víte kde a jak vyřídíte hypotéční úvěr? – vědí žáci, jak si vyřídí hypotéční úvěr?	66
9.3.12	Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti, jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – poradí si žáci s rodinným rozpočtem?	67
9.3.13	Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? – vědí žáci, kdo je zaměstnavatel?	67

10.	Dotazníkové šetření neslyšících studentů na – SŠ.....	69
10.1	Cíl šetření – poradí si žáci s otázkami?	69
10.2	Metody a metodika šetření – otázkami ze světa práce.....	69
10.3	Úkoly šetření – porovnání rozdílných odpovědí podle typu školy	69
10.3.1	Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných míst? – vědí žáci, kde hledat informace?	70
10.3.2	Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí si žáci sami poradit při hledání zaměstnání?	70
10.3.3	Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? – vědí žáci, jaké jsou platové podmínky v jejich profesi? ..	71
10.3.4	Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste o něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci k čemu slouží životopis?	71
10.3.5	Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci proč jít na ÚP?	72
10.3.6	Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná, firma? – rozumí žáci otázce?	73
10.3.7	Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? – vědí žáci, kde se zeptat na provozování živnosti?	73
10.3.8	Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? – vědí žáci jaká jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru?	74
10.3.9	K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, co vše může být naspáno do pracovní smlouvy?	74
10.3.10	Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypotéční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – vědí žáci, k čemu je možné využít úvěr?	75
10.3.11	Víte kde a jak vyřídíte hypotéční úvěr? – poradí si žáci s hypotéčním úvěrem?	75
10.3.12	Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti? Jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – vědí žáci jak sestavit rodinný rozpočet? 76	
10.3.13	Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? - vědí žáci, jaké mají zaměstnavatel a zaměstnanec povinnosti?.....	76

11.	Šetření pomocí odborného článku – základní informace o Bulharsku	78
11.1	Cíl – pochopení textu.....	78
11.2	Metody a metodiky šetření – odborný článek	78
11.2.1	Odborný článek.....	79
11.2.2	Přesný překlad odborného článku ve znakovém jazyce	80
11.2.3	Závěr – pochopení článku – ano či ne	81
12.	Profesní životopis	82
13.	Závěry šetření.....	83
	ZÁVĚR.....	84
	SEZNAM LITERATURY	85

ÚVOD

Pracuji na speciální škole pro sluchově postižené. Jedná se o - **Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5**. Pracuji zde jako učitelka - Odborného výcviku a Odborných předmětů - oboru - „Čalouník a dekorátér“ a „Čalounická a truhlářská výroba“.

Tato škola je speciální a výukou je určena především žákům s těžkou sluchovou vadou, a to, již od preprimárního vzdělávání - od mateřské školy až po vyšší sekundární vzdělávání - věk - 26ti let. I přes své značné sluchové omezení, s téměř absolutní ztrátou sluchu (těžkou sluchovou vadou), dostává se jim na naší škole vzdělání, za pomoci různých kompenzačních a didaktických pomůcek poskytovaných školou, pomocí komunikačních systémů - znakový jazyk - podle § 16 školského zákona odst. 7 tak, aby po dokončení školy mohli sami svobodně a samostatně vstoupit do pracovního procesu a zařadit se do většinové (slyšící) populace.

Součástí školy, je také - Speciální pedagogické centrum (SPC). Úkolem SPC je zabezpečovat poradenské, diagnostické a metodické činnosti pro sluchově postižené děti, jejich rodiče a pedagogické pracovníky. Náplní práce je soustavná a systematická péče o sluchově postižené děti raného věku a podpora integrovaných žáků, studentů a jejich pedagogů. V SPC pracuje speciální pedagog, psycholog, sociální pracovníce, foniatr a pediatr. Jednou ze základních činností SPC, je speciálně pedagogická a logopedická diagnostika, kam dochází ti nejmenší - děti, u kterých byla odhalena těžká sluchová vada, a kde se jim dostává té nejlepší péče. Logopedie se pak dále vyučuje na všech stupních vzdělávání – Základní škole i Střední škole, jako povinný předmět, který je hodnocený pouze slovně – „*absolvoval*“.

Cílem mé diplomové práce, je zjistit stav funkční gramotnosti mladých dospělých s těžkým sluchovým postižením. Objasnit vzdělanost, uplatnění a porozumění čtení textu mladé populace s těžkou sluchovou vadou.

Ve své práci budu popisovat nejprve možnosti vzdělávání, způsoby komunikace při vzdělávání a možnosti profesní přípravy. Nejdůležitější však bude šetření a

výsledky šetření, jak mladý dospělý s těžkou sluchovou vadou, rozumí odbornému textu, jak bude postupovat při hledání zaměstnání nebo například, jak si poradí s profesním životopisem.

Celkovým cílem mé diplomové práce je do hloubky prozkoumat funkční gramotnost, vzdělanost a schopnost mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou, jejich fungování a schopnost obstát v běžných každodenních situacích.

1. Gramotnost – vysvětlení pojmu

Co si představujeme pod pojmem – „gramotnost“? Gramotnost je symbolem určitého stupně vzdělanosti. Jestliže řekneme, že je někdo „negramotný“, většinou to znamená, že neumí číst, psát ani počítat. Jedná se o jedince, kterému se nedostalo žádné vzdělání. V dnešní době jsou již jen velké výjimky, kdy se setkáme ve společnosti s někým, komu nebylo umožněno získat alespoň základního stupně vzdělání. S velkou pravděpodobností se bude jednat o generaci lidí, kteří se narodili v dřívější době, a nebo se jedná o jedince, kteří žijí na jiných částech světa.

V dnešní době, však pojem gramotnost má úplně jiný význam. V současné společnosti znalostí – informační společnosti – se skrývá nejenom znalost pojmů v dané oblasti, jejich porozumění a pochopení v souvislostech, ale hlavně dovednost využít svých znalostí všestranně v praktickém životě.

Gramotnost můžeme rozdělovat například na jednotlivé oblasti, jako jsou – matematická, čtenářská a přírodovědná. Dnes je však nutné a naléhavé zaměřit se na finanční gramotnost, vzhledem k naléhavé potřebě umět hospodařit s finančními prostředky a orientovat se ve světě financí, na ICT gramotnost, na potřebu bezpečně se pohybovat v dnešním světě moderních informačních technologií a účelně je využívat ve svém osobním každodenním životě. V této práci se však budu zaměřovat hlavně na funkční gramotnost mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou, na praktické znalosti, které je nutné znát pro běžný každodenní život. Funkční gramotnost, jako taková, je však závislá na mnoha faktorech - psychická deprivace, psychická subdeprivace, nemoc dítěte, konflikty v rodině, - to vše ovlivňuje celkový stav jedince a jeho schopnosti vstřebávat vzdělávání.

Gramotnost se tedy týká celé populace a u populace mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou, je to o to složitější, protože čtení textu s porozuměním, nebývá snadné. Při čtení textu s porozuměním dochází ke spojení mezi prvky textu navzájem, mezi prvky textu, vědomostmi žáka a vnějším světem. K porozumění

může dojít pouze tehdy, spojují-li se vědomosti čtenáře, prvky textu a objektivní realita. Z toho vyplývá, že dosavadní vědomosti hrají významnou roli. (ZELINKOVÁ, 2003,s.83/GAVORA 1992/

1.1 Sociální služby pro řešení gramotnosti osob s těžkým sluchovým postižením

Základem pro kvalitní a odbornou komunikaci s těžce sluchově postiženým jedincem je, schopnost dorozumět se v jazyce sluchově postiženého, tedy ve znakovém jazyce. Jestliže bude sociální pracovník komunikovat se sluchově postiženými, měl by absolvovat kurz Znakového jazyka.

Obr. č. 1 logo české unie neslyšících

Česká unie neslyšících (ČUN), jak je vidět ze samotného názvu, se snaží pomáhat v problematice při ztrátě sluchu. Pomáhá nejen rodičům, kteří mají děti trpící sluchovou vadou, ale hlavně samotným lidem, které ztráta sluchu řadí ve společnosti mezi jedince, kteří potřebují například tlumočnické služby. Nejedná se, ale jen o tlumočnické služby. Svým klientům pomáhá v různých životních situacích například při hledání zaměstnání, ve všech oblastech sociálních služeb, pořádá různé projekty a konference. Například jedním z projektů pro pracovníky v sociálních službách je možnost: **„Vzdělávání pracovníků v sociálních službách o problematice tlumočení pro neslyšící klienty“**.

Anotace kurzu:

- kdo patří mezi sluchově postižené
- jak se sluchově postiženými komunikovat
- co je to znakový jazyk a kultura Neslyšících
- na jaké komunikační bariéry naráží neslyšící klient bez tlumočníka a jak s ním komunikovat
- neslyšící klient s tlumočníkem a specifika komunikace prostřednictvím tlumočníka znakového jazyka
- jak a kde objednat tlumočníka znakového jazyka
- desatero komunikace se sluchově postiženými osobami

Anotace prezenčního semináře o sociálně právním minimu v rozsahu 16 vyuč. hodin:

- úvod do problematiky zdravotního postižení
- úvod do problematiky kvality v sociálních službách, standardy kvality sociálních služeb
- etika výkonu činnosti pracovníka v sociálních službách, lidská práva a důstojnost
- základy prevence vzniku závislosti osob na sociální službě
- sociálně právní minimum
- metody sociální práce
- krizová intervence
- základy ochrany zdraví
- základy péče o nemocné, úvod do problematiky psychosociálních aspektů chronických infekčních onemocnění
- základy komunikace, rozvoj komunikačních dovedností, asertivita, metody alternativní komunikace
- aktivizační, vzdělávací a výchovné techniky, základy pedagogiky volného času
- prevence týrání a zneužívání osob, kterým jsou poskytovány sociální služby
- základy výuky péče o domácnost

Kurz je akreditován u MPSV ČR, č. 2012/0900-PC. (www.cun.cz)

Pro kvalitní úspěšné vzdělávání sluchově postižené mládeže, je velice důležité prvotní vzdělání pedagogických pracovníků. Každý pedagogický pracovník, musí

mít patřičné vzdělání, pro možnost přípravy neslyšících žáků a studentů na speciálních školách, kde probíhá výuka sluchově postižen mládeže.

Podle § 3 zákona č. 563/2004 Sb. se může pedagogickým pracovníkem stát pouze ten, kdo splní odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka.

Podle § 9 odst. 7 zákona č. 563/2004 Sb. Učitel střední školy ve třídě nebo škole zřízené pro žáky speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci

1. *vzděláním stanoveným pro učitele střední školy podle odstavců 1 až 6 a*
 - 1.1. *vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo*
 - 1.2. *vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku,*
2. *studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku pro učitele a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou zaměřeném na přípravu učitelů druhého stupně základní školy nebo střední školy, nebo*
 - 2.1 *pro výuku v praktické škole jednoleté a praktické škole dvouleté studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku pro učitele.*

Komentář:

Pro práci učitele ve třídě nebo ve škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se vždy vyžaduje studium speciální pedagogiky, a to v jedné z uvedených forem.

Pro kvalitní výuku na škole pro sluchově postižené, je nutné absolvovat kurz znakového jazyka, ukončený závěrečnou zkouškou a s vystavením certifikátu o

absolvování tohoto kurzu. Důležité je však se ve Znakovém jazyce stále zdokonalovat.

1.2. Sociální služby pro řešení sociálních dysfunkcí osob s nižší mírou gramotnosti

Každý jedinec ve společnosti je jedinečnou bytostí. Každá jedinečná bytost potřebuje být samostatná, soběstačná, mít možnost postarat se o sebe. Dojde-li však k sociální dysfunkci, neschopnosti plnit si samostatně péči o svoji osobu, je nutné vyhledat a uplatnit pomoc sociálních služeb. Osoby s nižší mírou gramotnosti pravděpodobně budou nuceni využít nejdříve sociálního poradenství pro další možnost využívat sociální pomoci a pomoci sociální péče.

Sociální služba je činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.

Sociální služby zahrnují:

- a) Sociální poradenství
- b) Služby sociální péče – cílem je sociální integrace a zvýšení soběstačnosti
- c) Služby sociální prevence – cílem je zamezení sociální exkluze

Sociální služby se poskytují jako pobytové, ambulantní nebo terénní.

Služby sociální péče podle § 38 napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení. (ZÁKON O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH č. 108/2006 Sb.)

Lidé se sluchovým postižením jsou v některých životních situacích odkázáni například na službu tlumočnicka znakového jazyka.

Podle § 56 **Tlumočnické služby**

(1) Tlumočnické služby jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžnou komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. (ZÁKON O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH č. 108/2006 Sb.)

Centrum sociálních služeb České unie neslyšících například poskytuje – Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením – forma ambulantní a terénní – Brno – (www.brno.cun.cz); Liberec – (www.liberec.cun.cz). Dále pak – Tlumočnické služby – forma ambulantní a terénní – Praha – (www.praha.cun.cz) a **Centrum zprostředkování simultánního přepisu (CZPS ČUN)** nabízí – Tlumočnické služby – forma terénní – Praha (www.eprepis.cz). (www.cun.cz).

2. Sociální poradenství v systému péče o sluchově postižené jedince

Poradenství bychom mohli charakterizovat jako týmovou činnost, která je zaměřená na překonávání problémů a překážek, které brání v rozvoji osobnosti. Mnohdy je nutné vést klienta k přijetí některých omezení, protože problém není možné překonat, a proto je nutné terapeuticky vést ke smíření se situací a k jejímu plnému akceptování (sdělení rodičům, že jejich dítě trpí těžkou sluchovou vadou), je potřeba klienta vést k vytvoření atributů pro získání kvalitního života. Speciální poradenství definujeme jako komplex poradenských služeb, určených specifickým skupinám jedinců, tedy takovým jedincům, kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně a jejichž hendikep má dlouhodobý (chronický) nebo trvalý charakter. Znamená to tedy, že jakýkoli problém znevýhodněného individua je umocňován konkrétním postižením, které komplikuje relevantní pomoc či terapii a které akcentuje nutný individuální, mezioborový komplexní přístup ke klientovi. Klientovo postižení vlastně profiluje a orientuje formy i metody poskytované pomoci či péče. (NOVOSAD, 1996, str. 9) Raná logopedická péče, speciální vzdělávání, tlumočnické služby, kompenzační pomůcky – pro těžce sluchově postižené. Poslání a úkol poradenské činnosti by měl být pro zmírnění, kompenzování popřípadě eliminování příčin, které klientovi brání plnohodnotně se začlenit do většinové (slyšící) společnosti.

2.1. Komunikace v poradenské činnosti

Základem poradenské činnosti je komunikace. Komunikaci můžeme rozdělit na přímou – tváří v tvář; nepřímou – zprostředkováno třetí osobou; verbální – slovy (nějakým jazykem); neverbální – gesty, mimikou, osobní prostor, hlavně znakový jazyk; fixovanou – nahrávky, písemné záznamy; nefixovanou – telefonický rozhovor. Při komunikaci musíme však mít stále na paměti, že během naší komunikace vždy dojde k úbytku některých informací, jejich zkreslení nebo nějaké drobné změny v obsahu sdělení. Může se tedy stát, že obsahy mezi komunikátory se zcela neshodují. Je tedy nutné zajistit co nejkvalitnější způsob komunikace pro kvalitní poradenství. Základem poradenské činnosti je

interpersonální, obousměrná komunikace. Musíme však znát možné poruchy komunikace a reálně s nimi počítat.

Úspěšná a efektivní komunikace by kromě eliminování výše uvedených poruch měla splňovat některé základní podmínky, mezi něž patří:

- Užití oboustranně srozumitelného jazyka nebo znakového systému
- Propojení myšlenkových okruhů obou parterů
- Existence společné či obdobné zkušenosti
- Oboustranný zájem na dorozumění
- Soulad – o čem se mluví – linie komunikace, která se realizuje ve verbální i neverbální rovině
- Přiměřené postoje obou stran ke sdělování (NOVOSAD, 1996, str. 15).

2.2. Poradenství v oblasti speciálních potřeb osob se sluchovým postižením

Otevřený systém vzdělávacích institucí vytváří nové nároky na orientaci v něm a přímo evokuje nezbytnost rozvoje poradenských aktivit. Pro osoby se sluchovým postižením, jejich rodiče, rodiny a další zájemce o informace v surdopedické oblasti vykonávají poradenské služby specializovaní poradci pro všechny věkové kategorie klientů v následující oblasti: nejfrekventovanější je poptávka po komplexním poradenství, zajišťování podmínek pro optimální rozvoj dítěte se sluchovým postižením, kariérové poradenství pro vzdělávací cestu a svět práce.

- Služby rané péče (Tamtam poskytuje psychologické, pedagogické, sociální poradenství a rady pro stimulaci psychomotorického vývoje dítěte)
- Speciálněpedagogická centra (SPC – pracovníci poskytují poradenské služby a také intervence v oblasti speciálně pedagogické, psychologické a sociálně právní) a střediska výchovné péče (SVP – jsou zaměřená na poradenství v oblasti sociálně patologické)
- Poradenství pro studenty se sluchovým postižením na vysokých školách jsou zpravidla na každé vysoké škole a řídí se Metodickým pokynem MŠMT ČR a

Pravidly pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, čj. 2434/2011-33 ze dne 28. ledna 2011, specifikující financování zvýšených nákladů na studium se specifickými potřebami (č.: 2372/2011-33).

Organizace poskytující poradenské služby osobám se sluchovým postižením:

- Federace rodičů a přátel sluchově postižených, www.frpsp.cz
- Agentura pro neslyšící, www.appn.cz
- Centrum kochleárních implantací u dětí v Praze a Brně, www.ckid.cz
- Český klub nedoslýchavých HELP, www.audiohelp.cz
- Poradny svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR, www.snnocr.cz
- Korespondenční poradny – poradna časopisu Gong, www.gong.cz, internetová poradna pro osoby se sluchovým postižením, www.internetporadna.cz, www.iporadna.cz/sluch/index.php

Poradenské služby pro osoby se sluchovým postižením jsou v České republice zajišťovány sítí státních i neziskových organizací, které svým zaměřením pokrývají celou oblast poradenské praxe. V uvedených poradenských institucích mohou klienti se sluchovým postižením, jejich rodinní příslušníci, pedagogové a pracovníci pomáhajících profesí, zaměstnavatelé osob se sluchovým postižením, zájemci o problematiku, důsledků a projevů sluchového postižení z řad veřejnosti, získat informace ze všech oblastí života osob se sluchovým postižením, a to napříč věkem klientů i zaměřením poradenských služeb. (KRAHULCOVÁ, 2014, str.70)

3. Důsledky sluchové vady

Sluch je pro náš život, pro život člověka jedním z nejdůležitějších smyslů. Sluchové postižení představuje nejtěžší bariéru v komunikaci, a následně se odráží do celého vývoje osobnosti. Lidská komunikace se odvíjí od nejdůležitějších nástrojů a tím je – sluch a mluva. Těžké sluchové vady mají pro člověka ty nejzávažnější následky. Jsou tři základní oblasti, kde se negativně odráží vady sluchu:

- V oblasti poznávací (zahrnují především různé formy pocitů, zvuků, představ)
- V oblasti vztahů prostředí (zejména sociálnímu)
- V oblasti osobnosti (zasahující charakter, emotivní a volní sféru)

Z toho vyplývá, že se špatně vytvářejí a pěstují mezilidské vztahy. Pro omezení komunikačních možností člověk trpí **společenskou izolací** – tedy po duševní stránce. Protože je narušena percepce řeči, je vývoj řeči blokován nebo omezen a nevyvíjí se **řeč vnitřní**.

- **Mluva** je při nedostatečné nebo chybějící sluchové kontrole deformována
- **Myšlení** neslyšících dětí vzniká zcela nezávisle na řeči, není řečí formováno a utváří se jen v oblasti konkrétních jevů. Je proto statické a nepohotové.
- **Orientace v prostoru** je omezena, popřípadě znemožněna. Neschopnost lokalizovat předměty v prostoru a špatná reakce na nenadálé změny v prostředí mohou vést až k nebezpečným situacím. Psychologickými výzkumy bylo prokázáno, že ztráta **zvukového pozadí** způsobuje narušení pocitu sebejistoty a pocitu vlastního já, je snížen pocit osobní bezpečnosti a zvyšuje se pocit úzkosti. Osoba, která přišla o sluch, se cítí v prostředí jako nereálná v nereálném prostředí. Největší změny, které sebou přináší poruchy sluchu, se týkají **struktury osobnosti**. (PIPEKOVÁ, 1998, str.83)

Dosažený jazykový vývoj v době ztráty sluchu je určitým faktorem pro volbu metodického postupu. Ze začátku je třeba věnovat pozornost hlavně cvičení technické složky odezírání a následně nebo kombinovaně cvičením zaměřeným na doplňování mezer rozumovou, psychickou činností. Škála mnemotechnických pomůcek závisí na vyspělosti a spolupráci dítěte a jeho rodiny.

Cílená práce v sobě musí zahrnovat i korekci mluvních stereotypů v rodině postiženého dítěte. (KRAHULCOVÁ,2002,s 207)

Jestliže dítě neslyší od narození nebo od věku, kdy děti ještě nezačínají mluvit, pak se jeho řeč nevytváří. Dítě je hluché a ještě k tomu němé; dříve se říkalo hluchoněmé, dnes se říká neslyšící. A protože se nevytváří ani vnitřní řeč, pak i duševní vývoj probíhá jinak než u dítěte slyšícího.

Dětem slyšícím i neslyšícím je společné, že mají snahu i možnost vytvářet si hláskové zvuky, navozovat sociální styk a že cítí potřebu vzájemně si sdělovat. Ale v mnohém se jejich další vývoj liší; dítě neslyšící vnímá zvuky pouze hmatovým a vibračním smyslem, o jejich významu se pouze dohaduje, mluvení odezívá jen podle mimiky, což je příliš neurčité k chápání obsahu; rozvíjí se pouze neslovní, konkrétní myšlení a k vlastním projevům používá posunků; pro komunikační nedostatky je velmi omezen jeho duševní i sociální vývoj. (SOVÁK, 1987, s 117)

Důsledkem sluchové vady, ne včasným objevením, pozdě nastavené rehabilitace, popřípadě špatné spolupráce rodiny, může dojít k problematickému vývoji řeči, inteligence, motoriky a koordinace.

3.1.Řeč

Řeč je artikulovaný, nejčastěji zvukový projev člověka sloužící především ke komunikaci. Každá řeč se skládá ze slov, která tvoří slovník (lexikální systém) určitého jazyka a skládá se z hlásek, jež tvoří její fonémický systém. Slova nejsou pouhé signály, které by svůj význam odvozovaly pouze ze situace, nýbrž jsou to symboly, s kulturně daným významem, který slovo nese v nejrůznějších situacích. Ani spojování slov není libovolné, nýbrž vždy se řídí gramatikou daného jazyka. Fyziologie řeči – všechny činnosti související s řečí, jsou řízeny mozkiem. V mozkové kůře se nachází centrum řeči a odtud vycházejí složitě koordinované instrukce (signály) do svalů, plic, hltanu a úst. Řeč vzniká proudem vzduchu, který

vychází z plic, prochází mezi hlasivkami (hlasovou štěrbinou) a nakonec je různě modulován jazykem a patrem, dásněmi a rty v ústní dutině, která působí také jako rezonátor. Na tvorbě samohlásek se podílejí hlasivky a ústní dutina, na tvorbě neznělých souhlásek jazyk, patro, dásně a rty, kdežto na tvorbě znělých souhlásek se podílejí hlasivky. Tvorbu hlásek studuje fonetika. Poruchami řeči se zabývá logopedie a foniatrie. Pro sluchově postiženého je jeho řeč – znakový jazyk, znaková řeč. Artikulovaná, orální řeč, je v této situaci problematická a někdy dokonce nemyslitelná.

Charakteristické změny ve vývoji řeči lze zjišťovat už od hranice 60dB ztráty sluchu. Tyto změny se individuálně různí v závislosti na dalších uváděných faktorech. Zejména přítomnost dalšího přidruženého sensorického postižení například – zrakové, somatické, mentální, psychické a jiné postižení, které významně ovlivňuje vývoj řeči. Z praxe jsou, ale známi i opačné případy, při středně těžkých ztrátách sluchu je vývoj řeči a schopnost komunikovat s využitím sluchadel u některých dětí na velmi dobré úrovni. Korekce sluchové ztráty výkonnými sluchadly ale umožňují považovat za prakticky neslyšící, z hlediska všech aspektů mluvené řeči, až osoby se ztrátou větší 71dB. (KRAHULCOVÁ, 2002, s. 72)

Je známo, že u slyšících lidí probíhá jazykový proces především v levé hemisféře mozku, informace vizuálně-prostorové se zpracovávají v hemisféře pravé. Z tohoto hlediska je znakový jazyk mimořádně zajímavý, protože je to jazyk předávaný vizuálně a prostorově a tak tedy slučuje obě zmíněné funkce. (PROBLÉMY VZDĚLÁVÁNÍ SP, 2001, str. 29).

3.2. Psaná podoba jazyka v komunikaci těžce sluchově postižených

Osvojit si psanou podobu jazyka znamená naučit se rozumět psanému textu a získat dovednost vyjadřovat svoje myšlenky písemnou formou.

Psaná podoba jazyka není jednoduchým převodem mluvené řeči do znaků psaných. K tomu, aby si dítě se sluchovým postižením osvojilo psanou podobu

jazyka, nestačí jenom ovládat techniku čtení a psaní. Psaná podoba jazyka je zvláštní řečová funkce, která se od ústní mluvené formy liší svou stavbou i způsobem fungování. Osvojení psané formy řeči je i pro slyšící dítě poměrně obtížné. Náročnost je dána tím, že sama stavba, syntax psané řeči, je jiná, mnohem rozvinutější a střízlivější než je tomu u stavby mluvené řeči. A to je ještě ulehčeno faktem, že slyšící dítě ovládá přiměřeně dobře mluvenou řeč dříve, než se začne učit řeči písemné. Pochopení psaného textu vyžaduje větší soustředěnost i větší podíl volní stránky psychiky. Psaná podoba jazyka je mnohem abstraktnější než mluvená řeč. Při jejím vnímání není možné opírat se o situaci, mimiku, posunky a gesta spoluhlavícího, což vše napomáhá porozumění obsahu mluvené výpovědi. I pro slyšící dítě je poměrně obtížné sladit rozdíly mezi zvukovou a písemnou stránkou jazykového projevu.

Psaná podoba jazyka plní v komunikačním systému sluchově postižených významnou úlohu. Její různé funkce odpovídají věkovým obdobím:

- osvojování psané podoby jazyka v předškolním období globálním čtením,
- analyticko-syntetické čtení a psaní ve výukovém procesu sluchově postižených,
- problematika čtení sluchově postižených z hlediska celoživotního vzdělávání a možnost vizuální komunikace. (KRAHULCOVÁ, 2014, str.243)

3.3. Motorika a koordinace

Při poškození sluchu nad více jak 56 dB dochází také k zhoršené koordinaci a motorice. Jestliže se přidruží ještě i jiné zdravotní postižení například – zrakové, mentální a jiné, může dojít k poškození hrubé motoriky a k úplné ztrátě jemné motoriky.

4. Vzdělávání neslyšících – historie v Čechách

Vznik ústavu pro vzdělávání neslyšících v Čechách – vznik prvního ústavu pro hluchoněmé. Začátky a součástí historie je dnešní budova - Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5 na Smíchově.

„Ušlechtilá snaha zachrániti opuštěné a pomoci nešťastným, přimělo v roce 1773 členy tehdejších zednářských loží pražských k založení sirotčince u sv. Jana Křtitele a již v roce 1786 rozhodla se lože u sedmi hvězd, jinak také bratrstvo skotské Kazimír zvané, v čele s apelačním radou **Kašparem Heřmanem hrabětem Küniglem**, svobodným pánem z Ehrenburgu a Varthu, že založí na paměť návštěvy císaře Josefa II. v Čechách další humánní ústav. Deputace vedená hrabětem Küniglem sdělila tento svůj úmysl císaři Josefu II. dne 16. září 1786 ve cvičném vojenském táboru v Hloubětíně u Prahy a vracela se s rozhodnutím, že nový ústav má se ujmout hluchoněmých z Čech a zařízen býti podle vzoru vídeňského ústavu pro hluchoněmé. Členové skotského bratrstva ihned se dali do práce, sestavili ústavní statut, který byl dne 28. Listopadu 1786 schválen nejvyšším kabinetním listem a již 7. prosince téhož roku byl ústav slavnostním způsobem otevřen a ihned zahájil činnost.“ (PAMĚTNÍ SPIS, 1786-1936,s.15)

V této době se začíná dostávat kvalitní péči a vzdělávání dětem se sluchovou vadou.

„Skromně začal ústav svou blahodárnou činnost. Přijato bylo 7 chovanců, k jejichž ubytování najaty byly místnosti v domě, v němž bydlel též hrabě Künigl, v Praze II. čís. 671 proti tehdejší novoměstské radnici. Pedagogické vedení svěřena byla řediteli **P. Karlu Bergrovi**. V roce 1794 bylo nutné zaoptařiti a hledati pro ústav nové místnosti, poněvadž dům, v němž ústav dosud bydlel, byl prodán. Nový útulek pro ústav byl získán v domě p. Hlouška čís. 314 na protější straně Karlova náměstí, kde však zůstal pouze jeden rok.“ (PAMĚTNÍ SPIS, 1786-1936,17)

11.května 1795 byl ústav přestěhován do Chomutova, vzdálenost však přinášela obtíže a tak byl v roce 1797 ústav opět přestěhován do Prahy, do nově zakoupených domů v Lipové ulici č. 478 a 479 (pozůstalost po **Johance Baghallové**) za 2 600 zlatých. Když bylo přijato již 40 chovanců, najaté místnosti nestačily, a tak byl v roce 1831 zakoupen dům **Václava Dolejše** č. 669 na rohu Karlova náměstí a Žitné ulice za 16 500 zlatých.

„Za vedení **Hergeta** v roce 1836 začalo se na ústavě vyučovat česky. Tohoto roku oslavil ústav slavnostně 50leté jubileum svého trvání. Při této jubilejní slavnosti bylo publikováno, že ústav prvních 50let svého trvání přijal celkem 251 hluchoněmých dítek a 198 jich propustil. Chovanci zůstávali v ústavě šest roků i déle, starší chovanci však nebo schopnější propouštěli se již po třech a čtyřech letech. Hoši po vystoupení učili se řemeslům (rytectví, kreslířství, malířství) nebo pracovali v továrnách na porculán a bavlněné látky, nebo zůstávali doma při hospodářství. Dívky vydělávaly si svůj denní chléb vyšíváním, šitím a jinými ručními pracemi. Roku 1836 bylo sčítáno hluchoněmých v Čechách. Bylo jich napočítáno 2600, z nichž bylo 70 dětí ve stáří od 5 do 15 roků. Proto zemský sněm nařídil světským i duchovním učitelům, aby si těchto dětí ve škole všímali a je vyučovali. Aby učitelé získali průpravu, projevilo ředitelství ústavu ochotu, že uspořádá pro učitele a bohoslovce každoročně odborné přednášky o vyučování hluchoněmých. Od té doby konají se tyto přednášky až dodnes“ (rok 1936). (PAMĚTNÍ LISTY, 1786-1936,s.19)

Počet těch, kteří potřebovali pomoc při vzdělání, stále vzrůstal, proto v roce 1838 byl zakoupen od manželů **Zoppových** za 20 000 zlatých dům na Karlově náměstí, tzv. „Faustův dům“. Tento dům byl používán až do roku 1902. Na přelomu 19. a 20. stol. Měli chlapci možnost vzdělávat se v oborech obuvnictví, krejčí, pletení košíků, knihařství, soustružnictví a truhlářství.

„Dr. Emil Ott byl muž zlatého srdce. Lásku k hluchoněmým získal od svého otce MUDr. Jan Otta, který jako první pražský lékař plných 45 roků (1830 - 1875) docházel do ústavu a bezplatně léčil chovance. Za jeho vedení zažil ústav snad nejvýznamnější události od svého založení. Prvním historicky významným činem

bylo postavení nové nynější budovy na úbočí zahrady Kinských na Smíchově v letech 1900 – 1902. Již v roce 1898 počalo vrchní ředitelství přemýšlet, že jest třeba získati pro ústav novou a prostornou budovu. Proto, když parcelaci zahrady Kinských naskytla se vhodná příležitost, zakoupilo vrchní ředitelství za 180. 000 korun 26. 975 čtverečních metrů této zahrady jako stavební místo

pro novou ústavní budovu. Byla to velmi šťastná koupě, neboť v celé Praze sotva by se našlo místo ideálnější. Z ústavní budovy a zahrady jest překrásný pohled na panorama Vinohrad, Vyšehradu a Nového města. Jistě plným právem nazývala se tato část zahrady Kinských „Rájem“. (PAMĚTNÍ LISTY, 1786-1936,s. 23)

Obr. č. 2 – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5

Dům na Karlově náměstí byl prodán pro veřejnou nemocnici za 580.000 korun. Dne 30.května 1899 se stavební komise ujala práce a sestavila generální projekt, který byl svěřen architektovi **Františku Storkovi**. Stavitel a tehdejší smíchovský starosta **A.Elhenický** podal nabídku a 6.března 1901 mu byla stavba za 614.028.45 Korun zadána.

„Se stavbou započato bylo hned na jaře rok 1901, takže slavnostní svěcení základního kamene konati se mohlo již 16.června t.r. Svěcení vykonal **J.E.kardinál Skrbenský** za osobní účasti tehdejšího panovníka **Františka Josefa I.**, všech členů vrchního ředitelství, učitelského sboru s chovanci a četných vzácných hostů. Do základního kamene, byla vložena pamětní listina. V příštím roce v září 1902 stěhoval se již ústav z Karlova náměstí do své nové krásné budovy na Smíchově.“(PAMĚTNÍ LISTY, 1876-1936, s. 24)

Obr. č.3 - Pamětní listina

4.1. První učitelé sluchově postižených – Pražský ústav pro hluchoněmé

Střední škola, základní škola a mateřská škola v Holečkově ulici, je součástí té nejstarší historie výuky sluchově postižených v Čechách. V těchto místech probíhá výuka nejen s moderními pomůckami, moderně vybavenými učebnami, ale i technikou zvanou bilingvální za pomoci speciálních pedagogů. Dále kapitola 5.2.

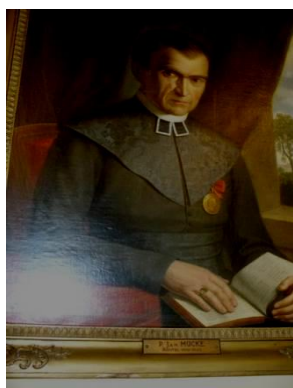
Obrazy všech těchto významných postav se nacházejí na chodbách a ve sborovně školy.

Obr. č. 4 – Karel Berger

Prvním ředitelem **(1786-1796)** byl páter **Karel Berger**, který se narodil 5.2.1743 v Kadani. V roce 1767 byl vysvěcen na kněze. Později působil jako administrátor v Blatné, kde bylo několik neslyšících dětí. Berger se kvůli nim jel podívat do ústavu ve Vídni. V roce 1786 byl povolán na místo ředitele nově založeného pražského ústavu

V letech **1796-1820** ředitel nebyl jmenován.

Obr. č. 5 – Jan Mucker

Jan Mücke – se narodil 11.11.1770 v Pruském Slezsku. V roce 1794 byl v v rodině vysvěcen na kněze. Stal se vychovatelem hraběte Nostice. V roce 1818 začal v ústavu pro hluchoněmé vyučovat náboženství a později i jiné předměty. Ředitelem se stal v roce 1820 **(1820-1840)**.

Další významnou osobou, která se podílí na vzdělávání neslyšících, přesto, že se nestal nikdy ředitelem byl **Petr Miloslav Veselský** – se narodil v roce 1810 v Novém Kníně. V roce 1836 přichází jako první český učitel do Pražského ústavu pro hluchoněmé.

Václav Frost – se narodil 14.2. 1814 v Novosadle u Bělé pod Bezdězem. Původem byl němec, ale naučil se dokonale česky. Působil jako kaplan ve Mšeně. V blízké obci Libovice bylo několik neslyšících dětí, ujal se jejich výchovy. Dosáhl takových výsledků, že se o něm dozvěděli i na Pražském ústavu pro hluchoněmé, kam byl v roce 1840 povolán. Po smrti Mückeho se stal ředitelem. **(1841-1865)**

Obr. č. 6 – Václav Frost

Václav Koťátko – se narodil 26.8. 1810 v Jenišovicích u Turnova. Po studiu filozofie byl přijat do biskupského semináře v Litoměřicích. Po vysvěcení se stal kaplanem ve Mšeně, kde se setkal s V. Frostem. V roce 1841 potřeboval ústav nového učitele pro české oddělení a Frost se obrátil na Koťátka. Po smrti ředitele Frosta se stává ředitelem **(1865-1876)** Václav Koťátko.

Obr. č. 7 – Václav Koťátko

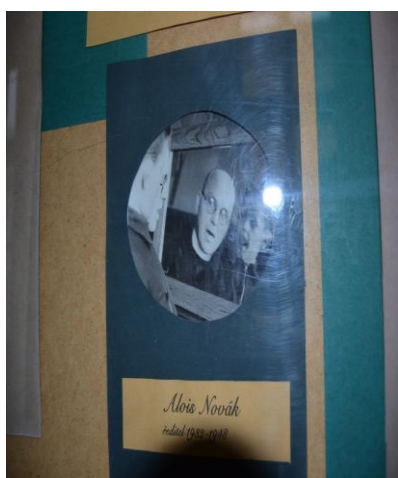
Karel Malý – narodil se 10.1. 1846 v Praze. Pocházel z velice nuzných poměrů, vystudoval pouze reálku. Pracoval jako výpomocný učitel v Neustupově u Přerova. Byl velice talentovaný, proto byl doporučen řediteli Koťátkovi. **Jako učitel** Pražského ústavu pro hluchoněmé si dokončil svá studia.

Karel Kmoch – se narodil 12.10. 1839. Po ukončení studií působil krátce jako kaplan v Praze. Od roku 1865 pracoval v ústavu pro hluchoněmé a odmítl dokonce i možnost stát se ředitelem kněžského semináře, protože nechtěl opustit své žáky. Kmoch byl nazýván neslyšícím otcem a byl skutečným „umělcem znakového jazyka“. (HRUBÝ, 1.díl, s 125) ředitelem je v letech **1876-1913**.

Obr. č. 8 - Karel Kmoch

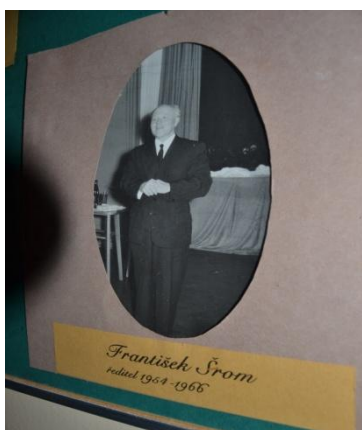
Antonín Vetešník, který se stává ředitelem v letech **(1867-1931)**, jehož působení je ovlivněno 1.světovou válkou a přestěhováním ústavu do St. Dejvic. V té době většina učitelů odešla a na jejich místa byly postupně přijímány řádové sestry. Za vedení ředitele Vetešníka došlo k dalšímu průkopnickému činu v dějinách výchovy a vzdělávání neslyšících – přijímání čtyřletých dětí a tím je daný základ pro první mateřské školy pro sluchově postižené u nás ve školním roce 1929-1930. V této době, v roce 1921 museli žáci budovu opustit a vyklidit pro státní statistický úřad. Budova byla svému účelu navracena až v roce 1924.

Obr. č. 9 – Alois Novák

Alois Novák – ředitel v letech **(1932-1948)**, v této době zde zcela zavládla čistě orální metoda. Vývin řeči se řídí nejnovějšími směry ve světové surdopedagogice. Začíná se rozdělování žáků podle stupně sluchového postižení, začínají se pokusně používat zesilovací přístroje. Od roku 1932 se ústav stává ryze českým, posledních 19 žáků německé národnosti, bylo posláno do ústavu v Litoměřicích a v Českých Budějovicích.

Josef Hašek je ve funkci ředitele v letech **(1948-1954)**, v této době dochází k revolučním společenským změnám i revolučním změnám ve školství, kdy se soukromý ústav mění ve státní školu.

Obr. č.10 – Dr. František Šrom

Dr. František Šrom, který nastupuje na post ředitele v letech **(1954-1966)** a jako surdopedagog dosáhl vysoké odborné úrovně. Publikuje, přednáší a navazuje styky s odbornými pracovníky ze zahraničí.

Obr. č. 11 – Olga Tůmová

Olga Tůmová, první žena a k dnešnímu dni zatím jediná žena, která je v postavení ředitele školy v letech **(1966-1989)**. V této době, při rozdělování různých stupňů sluchových vad, jsou na této škole vzdělávány děti s těžkými sluchovými vadami. Tomu jsou přizpůsobeny i metody výchovně vzdělávací v mateřské škole a základní škole. Již v mateřské škole jsou u dětí vytvářeny základy řeči, jsou učeny odezírat a jsou procvičovány zbytky sluchu.

V září, v roce 1939 s 20 žáky jsou otevřeny učebné dílny v budově školy v Holečkově ulici s obory – pánská a dámská krejčovská dílna. V roce 1940 - obuvnická dílna. V letech 1943-1945 byly dílny i s Pražským ústavem přemístěny do Kobylis. 1. 9. 1948 se vrací na Smíchov. V letech 1965 jsou dílny přestěhovány do prostor na Praze 5-Hlubočepích, ale ani zde nebylo moc místa (přibývají další učební obory) a tak jsou opět přestěhováni jinam a to do ulice Štefánikova, dále pak do budovy v ulici Radlická. V budově v Holečkově ulici dochází k rozsáhlé rekonstrukci a vybudování prostor pro výuku odborných výcviků všech oborů a od října roku 2004 se vrací výuka opět do budovy v Holečkově ulici. Střední škola měla tímto v letech 1939-1998 svého ředitele. Jména ředitelů střední školy: Václav Jankovec, Jindřich Kaloušek, Miloš Malý, Václav Provazník, František Herda a Ing. Zdeněk Maxa. Možnosti volby studia dnes, obory viz kap. 7.1.

Mgr. Vlastimil Vácha byl ředitelem na škole v letech **(1989-2012)**. Vystudoval Speciální pedagogiku v Praze v roce 1975. Do 30. 6. 1998 však byly školy od sebe oddělné – Základní škola od Střední školy. V této době je ředitelem pouze pro Základní školu (Střední škola měla svého ředitele) až rozhodnutím ministerstva školství ze dne 27. 5. 1998 dochází opět ke sloučení Základní školy a Střední školy a to ke dni - **1. 7. 1998.**

Obr. č. 12 – Vlastimil Vácha, Příloha č. 1. Rozhodnutí MŠMT

Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř – současný ředitel od **1. 8. 2012** - . V roce 1977 ukončil studium speciální pedagogiky v Praze a studium Znakového jazyka. Věnuje se také výuce a to především - Výpočetní techniky – u žáků na naší střední škole.

Obr. č. 13 – Václav Chmelíř

Jedna z velice významných osob, která přispěla ke vzdělávání dětí s těžkou sluchovou vadou byl **Univ.prof.MUDr. et PhDr. Miloš Sovák**. Vystudoval lékařskou fakultu UK, stal se asistentem prof. MUDr. Přecechtěla na ušní klinice UK v Praze. 13 let byl konziliářem Pražského ústavu pro hluchoněmé na Smíchově. V roce 1946 přeměnil školní odborné laboratorium na Logopedický ústav. Lze ho považovat za zakladatele české logopedie a speciální pedagogiky. Jako většina skutečně brilantních osobností byl až do své smrti zcela otevřen

nový názorům. Jeho jedinou chybou bylo, že si nedovedl vychovat srovnatelného nástupce a pokračovatele. (HRUBÝ, 1.díl, s.190)

4.2. Metody vzdělávání sluchově postižených

Karel Berger, který učil na škole (dnešní SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5) od roku 1787, vyučoval pomocí prstové abecedy číst a psát. Pojmy vytvářel pomocí znaků, ohluchlý a nedoslýchavý žáci se učili i artikulaci, avšak **Václav Frost** – byl skutečný génius znakového jazyka, který předběhl svou dobu. Jeho metoda byla nazývána – „**Frostova kombinovaná metoda**“, nebo „**metoda česká**“, popř. „**pražská**“. „Pražská metoda“ přitom není nic jiného, než bilingvální vzdělávání neslyšících, které bylo znovuobjeveno ve Skandinávii. V některých předmětech se vyučovalo ve znakovém jazyce bez mluvení a v jiných se mluví bez ukazování, protože neslyšící budou žít ve světě slyšících. Václav Frost předběhl svou dobu o více než sto let. (HRUBÝ, 1.díl, s 123)

Ve školském zákoně ze 60let, byla uvedena věta, že –„je možné používat znakový jazyk.“

4.3. Vznik škol pro těžce sluchově postižené

Jak již bylo zmíněno, první škola v Čechách a dlouho jediná škola, pro sluchově postižené, byl: „**Pražský ústav pro hluchoněmé z roku 1786**“ (dnes - **Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5**), další, druhou školou je: „**Moravsko-slezský ústav pro hluchoněmé v Brně v roce 1829**“. Dále pak postupně vznikají další a další školy po celé České republice. Některé školy zůstaly zachovány, jiné zanikly. Pro nás je však důležité, jak je to se vzděláváním neslyšících dnes a jaké školy mohou dnes navštěvovat děti se sluchovou vadou. Seznam škol k dnešnímu dni je:

- *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5 (Pražský ústav pro hluchoněmé z roku 1786)*
- *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Výmolova 169, Praha 5*
- *Gymnázium, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Ječná 2, Praha 2*
- *Mateřská škola a Základní škola pro sluchově postižené, Novoměstská 21, Brno – Řečkovice*
- *Střední škola pro sluchově postižené a OU - Gellnerova 66/1, Jundrov, Brno*
- *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Kosmonautů 4, Olomouc*
- *Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Spartakovců 1153, Ostrava – Poruba*
- *Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižen, Vsetínská 45, Valašském Meziříčí*
- *Mateřská škola a Speciální Základní škola pro sluchově postižené, Školní 3208/51, Kyjov*
- *Mateřská škola, Základní škola a Dětský domov pro sluchově postižené, Široká 42, Ivančice*
- *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Štefánikova 549, Hradec Králové*
- *Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižené, Riegrova 1/1812, České Budějovice*
- *Základní škola a Mateřská škola logopedická, E. Krásnohorské 921, Liberec*
- *Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Mohylova 90, Plzeň*

5. Vzdělávání neslyšících – dnes – systémy komunikace

Dnes žijeme ve 21. století, což znamená pokrok ve všech oblastech, tedy i pokrok v přístupu a ve vzdělávání dětí s těžkou sluchovou vadou. Je nutné vysvětlit si všechny systémy komunikace, co znamenají a jak je možné a jestli je vůbec vhodné používat je při výuce sluchově postižených dětí. Známe orální komunikaci, bilingvální komunikaci, totální komunikaci, simultánní komunikaci a v neposlední řadě je nutné vysvětlit si co je to znakový jazyk a jak jej využívat při výuce.

5.1. Orální komunikace

Orální metody reprezentují široké spektrum metod didaktické komunikace, jejichž cílem je osvojení si mluvené, hláskové řeči a didaktického obsahu vzdělávacího programu. Tyto metody se uskutečňují ve formě „čisté metody“, exaktně založené na systematické výstavbě jazyka, nebo ve formě metod „volnějších“ založených na hovorových – heuristických metodách osvojování jazyka s podporou tzv. vizuálně-motorických komunikačních systémů. Ve prospěch orálních metod mluví jejich historicky dlouhá a to všestranně propracovaná metodika i dosahované výsledky u části sluchově postižené populace. (KRAHULCOVÁ, 2002, s.29)

Orální komunikační systémy v současnosti jsou tyto:

1. Čisté orální a auditivně orální monolingvní systémy.

Jejich využití se v posledních letech snižuje. Jsou pomalé, nákladné a nerespektují přirozené fyziologické potřeby těžce sluchově postižených z hlediska rozvoje jazyka. Nejsou využity možnosti vizualizace mluveného jazyka.

2. Orální a auditivně orální systémy doplňované vizuálně motorickými markery slovní podstaty.

Monolingvní systémy jsou nejčastěji doplňované vizuálními prstovými abecedami typu daktylní abecedy jednoruční, obouruční nebo smíšené, pomocných

artikulačních znaků, psanou podobou jazyka, doplňovanou řečí. Dominuje vizualizace mluvené řeči, která umožňuje jednoznačně vidět podstatu výpovědi.

3. Orální a auditivně orální systémy permanentně doplňované vizuálně motorickými znaky (markery) neslovního typu, nejčastěji označované jako bimodální.

Cílem bimodálních systémů je rovněž rozvoj mluveného jazyka. Jsou to smíšené systémy, jejichž východiskem je vysoká komunikativní hodnota znaku, gesta, mimicko-gestikulačních možností již u malých dětí a u všech dětí a dospělých. Přínosem bimodálních systémů je významná stimulace verbálního rozvoje, zlepšování vnímání mluvy a podpora komunikace. Nedostatkem je absence morfologických znaků, častá nepřesnost pojmového vymezení, pochopení a zapamatování znaků dříve než slov znesnadňuje obsahové asociace s později vnímanými slovy, i když jsou obsahy známé. Slova naučená v bimodálním systému nejsou opakována v paměti v jejich přesném mluvnickém tvaru. (KRAHULCOVÁ, 2014, str.39)

5.2. Simultánní komunikace

Simultánní didaktická komunikace (bimodální model vzdělávání) je systém, kdy se používá většinového jazyka (mluveného národního jazyka) dané oblasti, státu, ovšem paralelně s ním i nejrůznější další doplňující komunikační formy. Jejich funkcí je zpřesňování výpovědi a jsou nejčastěji vizuálně-motorické. (KRAHULCOVÁ, 2002, 31, TIŠEROVÁ, Bc.práce 2011, 27)

Předávání informací simultánní komunikací, je systém při kterém je dominantní mluvený projev a ten je podporován dalšími, pomocnými komunikačními prostředky zaměřenými na vizualizaci. Formy simultánní komunikace (znakový český – nebo jiný národní – jazyk, prstová – daktylní – abeceda, psané slovo, gesta, mimika, pantomima – to vše splňuje základní požadavek pro – totální komunikaci.

5.3. Totální komunikace

Definice systému totální komunikace je spojení – akustické, slovní, neslovní, vizuální, manuální, psané atd. – použitelné komunikační formy k dosažení účinného dorozumívání oběma směry se sluchově postiženými i mezi nimi navzájem. Přesnější by však byl název globální, nebo celostní komunikace. Totální komunikaci, ale není možné používat při vzdělávání sluchově postižených jako samostatnou komunikační nebo didaktickou metodu. Totální komunikace je základem pro přípravu a vytváření vzdělávacích programů.

5.4. Bilingvální komunikace – dvojjazyčnost

Systém bilingvální komunikace, neboli vzdělávací program bilingválního typu, jehož cílem je rozvíjet jazyk a myšlení a to nezávisle na kvalitě mluvené řeči. Ostatní vzdělávací programy – orální, simultánní a totální komunikace – mají za úkol vytvořit mluvenou řeč jako prostředek vzdělávání komunikace. Sluchově postižení pro přenos informací používají dvou jazykových kódů – znakový jazyk neslyšících a mluvený (orální, většinový, národní jazyk) mezi neslyšícími navzájem a mezi neslyšícími a slyšícími = bilingvální komunikace, dvojjazyčnost.

5.5. Co to je znakový jazyk?

Zájem lingvistů o vizuálně pohybové jazyky se datuje ve světě od 70. let. Lingvistická analýza dokazuje, že jazyk může být založen nejen na zvukových, ale i vizuálně pohybových signálech.

V této oblasti rozlišujeme dvě základní rozlišení:

- **Vlastní znakový jazyk** neslyšících, užívaný přímo při komunikaci neslyšících mezi sebou. Má svou vlastní syntaxi a gramatiku, odlišnou od mluveného jazyka.
- **Znakovaný jazyk**, který se shoduje při tlumočení se syntaxí slovního projevu. Je užíván zejména při tlumočnických službách (například

v televizi, při společenských akcích). V našich podmínkách hovoříme o znakové češtině. (PIPEKOVÁ, 1998, s 94 /ŘEHÁKOVÁ, 1990/).

Znakový jazyk nemá psanou podobu, je vytvářen manuálně – pohyby a tvarem rukou v oblasti hlavy, ramen a horního trupu těla a nemanuálně – vytvářený mimikou, postavením, pozicí hlavy a pohybem horní části trupu těla.

6. Profesní příprava neslyšících adolescentů

Každé dítě, každý jedinec má právo na vzdělání. Toto právo má i tehdy, trpí-li nějakými zdravotními problémy nebo je zcela zdravé. Děti se sluchovou vadou, které nejsou schopny integrace v běžném typu škol (integrované děti mají zbytky sluchu a s pomocí kompenzačních pomůcek – sluchadlo, kochleární implantát, jsou mnohdy schopny absolvovat běžné typy škol), mají možnost navštěvovat speciální školy, které jsou přizpůsobeny pro možnost získání toho nejlepšího vzdělání. V České republice je několik středních škol, středních odborných učilišť a odborných učilišť, kde si mohou sami vybrat a studovat obor, který daného jedince baví a zajímá. Je možné pokračovat i úspěšně ve studiu na některých vysokých školách a zvolených oborech, viz. Kapitola 5.3.

6.1. Možnosti studia těžce sluchově postižených

Děti, žáci a adolescenti s těžkou sluchovou vadou, mají možnost například navštěvovat školu – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5 (Pražský ústav pro hluchoněmé z roku 1786, viz.kapitola 5.). V této škole mohou být od svých 3 let až po úplnou dospělost. Je zde široká nabídka učebních i maturitních oborů. Veškeré informace o vzdělání, učebních oborech na – www.skolaholeckova.cz.

Střední odborná škola nabízí – 4letý obor ukončený maturitní zkouškou – „Hotelnictví a turismus“; 2leté nástavbové studium – „Podnikání“ a 2leté nástavbové studium – „Gastronomie“.

Střední odborné učiliště nabízí – 3leté učební obory ukončené učňovskou závěrečnou zkouškou (je možné požádat o 4 rok navíc) – „Kuchař – číšník“; „Cukrář – výroba“; „Krejčí“; „Pekař“; „Malíř – lakýrník“; „Strojní mechanik“; Čalouník“.

Odborné učiliště nabízí – 3leté učební obory ukončené učňovskou závěrečnou zkouškou – „Kuchařské práce“; „Cukrářské práce“; „Šití oděvů“; „Malířské, natěračské a lakýrnické práce“; „Truhlářská a čalounická výroba“.

Žáci s těžkou sluchovou vadou mají tedy možnost vybrat si obor podle svého zájmu, svých schopností a možností a pod vedením speciálních pedagogů, za pomoci bilingvální komunikace, se jim dostane kvalitního vzdělání.

7. Šetření funkční gramotnosti u mladých dospělých osob s těžkou sluchovou vadou

Praktická část diplomové práce má tři části – dotazníkové šetření, překlad informačního a odborného článku (pochopení a vysvětlení ve ZJ) a jako třetí mají žáci napsat strukturovaný životopis. Šetření má prokázat, jaká je úroveň funkční gramotnosti u mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou. Po vyhodnocení výsledků bude dobré posoudit, zda je příprava žáků na běžné životní situace dostačující a nebo by bylo rozumné, lépe se zaměřit na praktickou přípravu žáků pro lepší schopnost samostatnosti v běžných životních situacích.

Pod pojmem funkční gramotnost, se rozumí například pochopit psaný text, který se vztahuje ke každodennímu životu. Jedná se tedy o obtížnější dovednosti než je jen čtení a psaní. Je to určitá schopnost komunikovat v kontextu dané společnosti. Pro potřeby každodenního života a samostatnost jedince, je tedy nutné dosáhnout určitého stupně gramotnosti.

7.1. Cíl šetření

Cílem diplomové práce je pokud možno objektivně vyhodnotit a odhalit míru funkční gramotnosti u mladých dospělých osob s těžkou sluchovou vadou.

7.2. Metody a metodika šetření

Výzkum probíhal na střední škole (Střední Škola, Základní Škola a Mateřské Škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5) a to ve 2., 3. a 4. ročnících (vycházející žáci připravující se na závěrečné zkoušky nebo maturitní zkoušku), během školního roku 2013/2014 a 2014/2015. Dotazník byl sestaven z otázek, které žáci probírají v hodinách občanské nauky (na SŠ a SOU) a občanské výchovy na (OU). Tyto otázky jsou také součástí ústní závěrečné zkoušky, jako otázka ze světa trhu práce. Dotazníky žákům byly rozdány v době, kdy dané učivo ještě nebylo probráno ve vyučovacích hodinách. Otázek bylo celkem 13. a dotazy se týkaly běžných životních situací, které musí řešit každý dospělý jedinec,

který ukončil své studium a začíná hledat zaměstnání, bydlení a je proto nutné, aby se o sebe a později i o svoji rodinu byl schopný/á postarat a zabezpečit ji co nejlépe.

Vzor dotazníku je přiložen jako Příloha č. 2.

Výzkum jsem mezi mladými lidmi s těžkou sluchovou vadou prováděla osobně za pomoci svých kolegů, kteří žákům připravené dotazníky rozdali a nechali je samostatně vyplnit připravené otázky, během hodiny občanské nauky (občanské výchovy). Podmínkou bylo, aby žáci odpovídali opravdu sami bez pomoci pedagoga. Průzkumu se zúčastnilo celkem 45 žáků, z toho 12 na SŠ, 20 na SOU a 13 na OU.

7.3. Úkoly šetření

Úkolem tohoto šetření je zjistit, jaký je rozdíl a úroveň mezi odpověďmi u žáků, kteří navštěvují maturitní obor, učební obor na SOU a nebo učební obor na OU (tzv. „...práce“, obory typu „E“). Všem byly rozdány stejné otázky, stejné dotazníky. Žáci měli za úkol přečíst si otázku a co nejpřesněji na ni odpovědět – kam by se obrátili, kdyby..., jaké povinnosti..., jak byste postupovali...a další a další.

8. Dotazníkové šetření neslyšících studentů na – OU

Pro správné porovnání a vyhodnocení celkových výsledků a ověření funkční gramotnosti u mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou je dotazníkové šetření rozděleno podle příslušné střední školy. Pro první vyhodnocení jsem zvolila učební obory na OU ve všech třetích, končících ročnících, kde se zúčastnilo celkem 16 mladých dospělých. Jeden žák to však pojal jako velice zábavné a dotazník vyplnil vulgárními slovy, proto byl z hodnocení vyřazen.

Jako Příloha č.3 kopie jednoho vyplněného dotazníku

8.1. Cíl šetření – schopnost správně odpovědět

Cílem bylo zjistit u mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou na odborném učilišti, jak si poradí s věcmi v běžných životních situacích. Zda jsou schopni správně odpovědět alespoň na jednu část otázky.

8.2. Metody a metodika šetření – šetření pomocí dotazníku

Výzkum probíhal na Odborném učilišti v oborech – „Kuchařské práce“ 3. Ročník – 9 žáků a 1 žák, který byl při vyplňování velice vulgární, dotazník byl vyloučen; „Malířské, natěračské a lakýrnické práce“ 3. Ročník – 1 žák; „Cukrářské práce“ 3. ročník – 3 žáci a „Šití oděvů“ 3. Ročník – 2 žákyně.

8.3. Úkoly šetření – vyhodnocení správných odpovědí

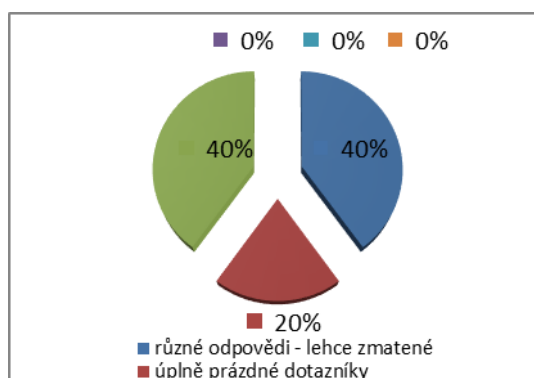
Úkolem šetření bylo vyhodnotit odpovědi žáků, zda vědí a umí si poradit s danou situací, zda vědí či nevědí kam se obrátit, nebo kde mají co vyřídit, a nebo zda vůbec rozumí dané otázce. V otázce č. 6 došlo k překlepu – „dovádějí daně“ – místo – „odvádějí daně“, jedním z úkolů bylo, zda tuto chybu někdo odhalí, všimne si a upozorní na chybu v textu.

8.3.1 Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných pracovních míst? – rozumí žáci textu?

Na tento dotaz odpovědělo pouze **11** žáků, **1** žák odpověděl – „NEROZUMÍM“ a **3** žáci uvedli – „NEVÍM“. Odpovědi byly celkem podobné – **3** respondenti z **11** uvedli pouze úřad práce, zbylých **6** odpovědělo také úřad práce a přidalo ještě internet a z toho **2** věděli i konkrétní webové stránky, a možnost získat informace ještě z novin – „ANNONCE“.

Příklady odpovědí:

1) „Až po školne najít nejake práce noviny, mobil poutai inetnert, nebo pomoci s rodice nebo kamarádkou.“ /19/; 2) „Půjde úřad práce ptám sám, kamarád noviny.“ /23 let/; 3) „Po internet, job.cz.“ /19let/; 4) „Inernet, ÚP, novina není.“ /24 let/; 5) „Imzeráty, inntráty, nevím žádnou stranku, úřady práce.“ /19/; 6) „Práce úřad, snoviny, anonce, inzerát.“ /19/; 7) „Inzeráty, www.prace.cz, noviny, pracovni urad.“ /22 let/; 7) „Ja mam bylo kchp konice, noviny, úradni pracovni.“ /21 let/; 8) „Pracovavíních mište, nebo nabídkou volných na v prací a znám stranách.“ /20 let/; 9) „Úřad práce.“ /24 let/; 10) „Až škola dost, budu úřad práce, ptám.“ /23 let/; 11) „Po školy půjdu úřad práce, noviny ANONNCE.“ /22 let/.

Tabulka 1. Kde najdete informace o volných pracovních místech

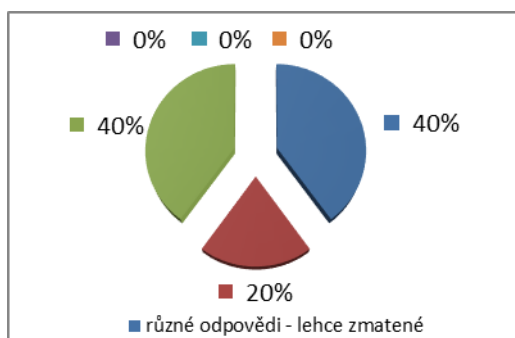
8.3.2. Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí žáci napsat žádost o zaměstnání?

Na první a druhou část otázky odpovědělo **10** respondentů – úřad práce, ostatní - **1** bude hledat sám, **3** se zeptají kamarádů a **1** napsal – „NEVÍM“.
Na třetí část neodpověděl ani jeden z dotázaných.

Příklady odpovědí:

1) „Sama nebo s rodne (.....) prace a mít davát životopis a volno prace mohli prijmani zamestnani. (jedno slovo bylo napsáno tak že se nedalo přečíst).“ /19 let/; 2) „Na úřadu práce.“ /20 let/; 3) „Pude na úřad úráce azeptam si jesty nemaj ňákou praci pro me.“ /24 let/; 4) „Pujde na úřad práce sama ji nepiši nevím jak možna mají pavinja UP.“ /22 let/; 6) „Henatl bych se na úřad práce, volal na telefon.“ /19/; 7) Pujde ÚP.“ /24 let/; 8) „Pjde úřad práce doma.“ /19 let/;

9) „Jde pracovní úřad a ptám se.“ /20 let/; 9) „Sama jde úřed a ptám je práce?“ /27 let/; 10) „ Já chci zepta úřad práce, máma pomůže rodina.“ /21 let/.

Tabulka 2 Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání?

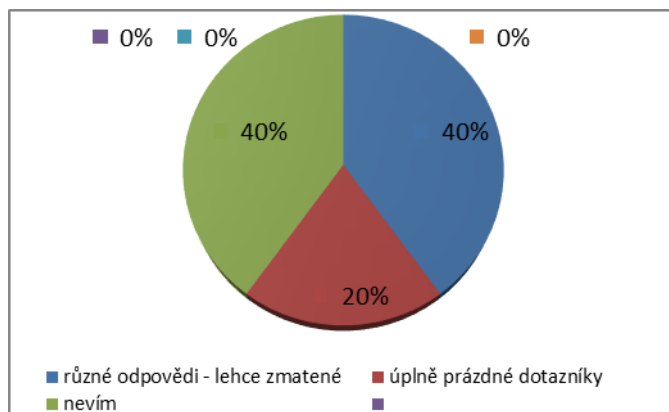
8.3.3. Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? – vědí žáci, kde se uplatní?

Na první část otázky odpovědělo **14** dotazovaných, že je možné uplatnit se v – restauracích, v oboru šití oděvů, na cukrárně nebo u malířské firmy – odpovědi se týkaly daných oborů.

Na druhou část otázky, se pokusil odpovědět pouze **1** a to asi 5000,- Kč, s tím že údajné platové podmínky jsou špatné. **1** odpověděl na celou otázku – „NEVÍM“.

Příklady odpovědí:

1) „Firmach např kuchař mam dostat presne vyplacni a cista mzda.“; 2) „Pro práci v šití oděvů.“; 3) „Ano chci práce hospoda, bar.“; 4) „Resturace, hotel, peníze nevím snad bude.“; 5) „Znám cukrárny pudu dát ajdu.“; 6) „ Pro práci šití odevu peníze není je malo.“; 7) „Ja chci práce mam táta malir pak uklid.“; 8) „Může šít ale peníze asi 5000,-Kč ma nechce já málo.“; 9) „Vím cukrárna i hotel peče dort, já rád peče.“; 10) „Varim vsude škola, hospoda, peníze dá málo není dobro.“; 11) „Bere parci doma peče, dáme bude peníze.“; 12) „Pracuje Hradec králové.“; 13) „ Vařím ráno večer práce ne peníze není.“; 14) „Firma tam dá peče vaří čisté peniz.“

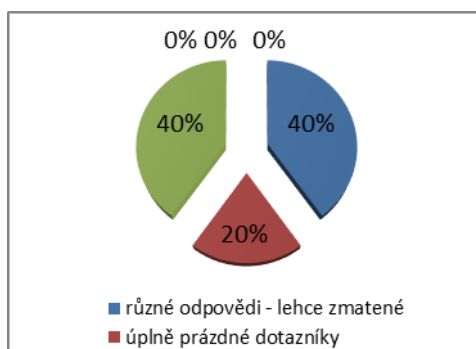
Tabulka č. 3 Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit vaši profesi?

8.3.4. Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste v něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci, co musí obsahovat životopis?

Odpovědi na tuto otázku byly poměrně shodné. **12** dotazovaných uvedlo, že životopis musí obsahovat – jméno, datum narození, **4** z toho připsali ještě – vzdělání. **1** upřesnil, že se životopis přikládá k žádosti o zaměstnání. **3** odpověděli – „NEVÍM“.

Příklady odpovědí:

1) „Životopis mzda narozeniny a jméno.“; 2) „Musí datum narození a jméno.“; 3) „Jméno, narození kde.“; 4) „Píše jména bydlení datum roky.“; 5) „Narodila dá jméno škola konec.“; 6) „Musím datum narodila jméno kdy.“; 7) „Já jméno, narodil kde doma musím škola cukrárna.“; 8) „meno kde doma narozeniny aco ja kuchareni.“; 9) „kuchar škola životopis menuju anarodil.“; 10) „narodime kdy já Pepa škola kuchař.“; 11) „Musíš menuje narodil jaký škola obor dám kdy hledame práce.“; 12) „moje narozeni musí jmena.“

Tabulka 4 Co je to profesní životopis a k čemu slouží...?

8.3.5. Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci o příslušném úřadu práce?

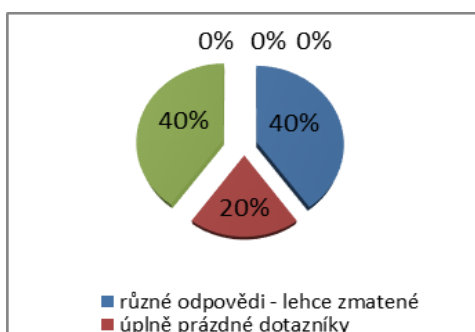
Na první část otázky odpovědělo 13 dotazovaných z toho 7 – „ANO“ a 6 uvedlo přesné místo.

Na druhou část otázky odpovědělo 5 dotazovaných správně na to, jaké informace dostanou na úřadu práce, 6 neodpovědělo na druhou část vůbec a 2 uvedli nesprávné údaje o podávaných informacích na úřadu práce. 2 odpověděli na celou otázku – „NEVÍM“.

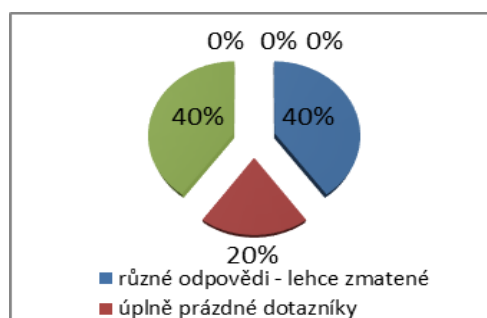
Příklady odpovědí:

1) „Okolem kousek Andeli nebouradi mohli pomeci najit vono práce.“; 2) „Ano, beroun dá praci píše pomůže.“; 3) „Karlovy Vary náměstí chce radi co přece volno oni chtej.“; 4) „Ano má doma Plzen dá radeji co může prcovat vařit.“; 5) „Okolo doma ano, radu chce práce peníze kolik musí ptát.“; 6) „Ano vim ja České Budejovice tam doma.“; 7) „Vím ano.“; 8) „Ano znam.“;

9) „Jo vim.“; 10) „Já vim ano.“; 11) „Musim ano vim.“; 12) „Jo znam.“; 13) „Vim jasno.“

Tabulka 5 Víte, kde je ve vašem okolí úřad práce ?

Tabulka 6 Jaké rady a informace tam získáte?

8.3.6. Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná firma? Všimne si někdo chyby v textu?

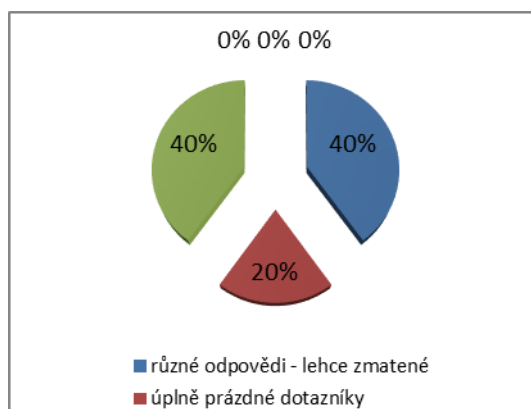
Tato otázka byla záludná, došlo k chybě při psaní textu. V první otázce byl dotaz – „proč se dovádějí daně...“ místo „proč se odvádějí daně...“ této chyby v tisku si nikdo z dotazovaných nevšiml, nikdo neupozornil na nesmyslné znění textu. Nikdo z dotazovaných neví, proč se odvádějí státu daně, z toho 6 odpovědělo – „NEVÍM“ a 6 nechalo prázdné místo bez odpovědi.

V některých dotaznících byl pokus o jakousi odpověď, jakoby uvědomění si, že něco jako daně existuje.

Druhá část otázky nebyla zodpovězena vůbec.

Příklady odpovědí:

1) „*Daně pro zaplatit pro státní*“; 2) „*21% a 15% ale nevím na co*“; 3) „*DPH.*“;

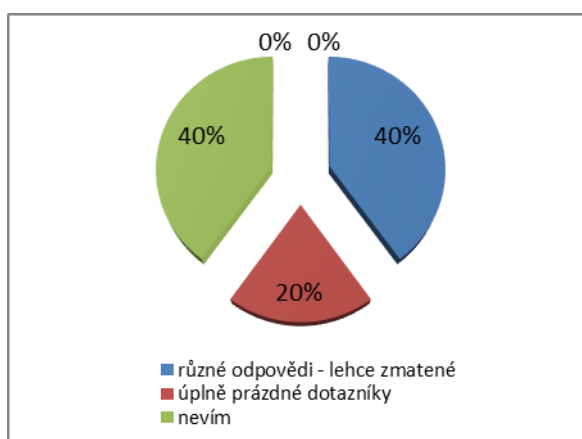
Tabulka 7 Proč se dovádějí daně? Jaké rady a informace tam získáte ?

8.3.7. Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? Je možné založit si živnost?

Tato otázka zůstala téměř bez odpovědi, 8 dotazovaných odpovědělo – „NEVÍM“ a 6 nenapsalo do kolonky vůbec nic, pouze 1 dotazník byl vyplněný.

Příklad odpovědi:

1) „Na úřadě práce na internetu v našem oboru bude založit živnost“.

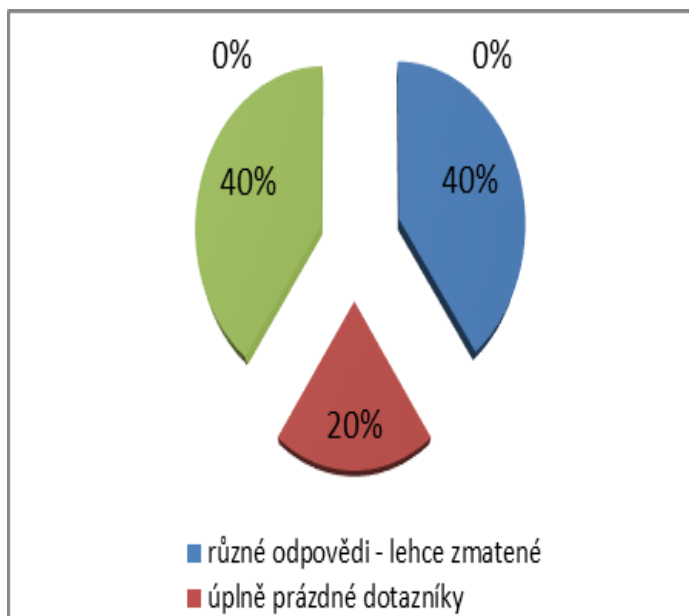
Tabulka 8 Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti?

8.3.8. Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? Poradí si žáci při uzavírání pracovního poměru?

Tento dotaz zůstal téměř bez odpovědi, 8 dotázaných odpovědělo – „NEVÍM“ a 5 dotázaných nenapsalo nic, 2 dotazníky měli napsané různé odpovědi.

Příklady odpovědí:

1) „Mužu dát výpověď“ nebo uzavření pracovní smlouvy“; 2) „Běžný postup uzavírání pracovní smlouvy.“

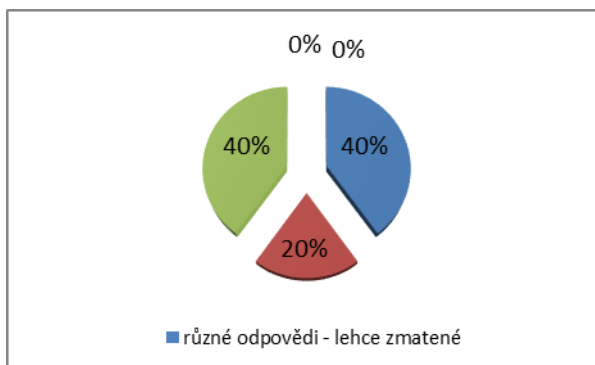
Tabulka 9 Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru?

8.3.9. K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, kdo uzavírá pracovní smlouvu?

Na tento dotaz odpovědělo 7 dotazovaných odpovědí – „NEVÍM“; 4 dotazníky byly prázdné a 2 odpovědi zněly: - „že se jedná o smlouvu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem“; 2 odpovědi byly velice strohé.

Příklady odpovědí:

- 1) „Pracovní smlouva slouží k práci třeba 3 měsíce smlouvy k práci“; 2) „Smlouva do 3 mesicu.“; 3) „Uzavírají smlouvu šéf já nastupu.“; 4) „zamestnava a já zamestnany.“

Tabulka 10 K čemu slouží pracovní smlouva?

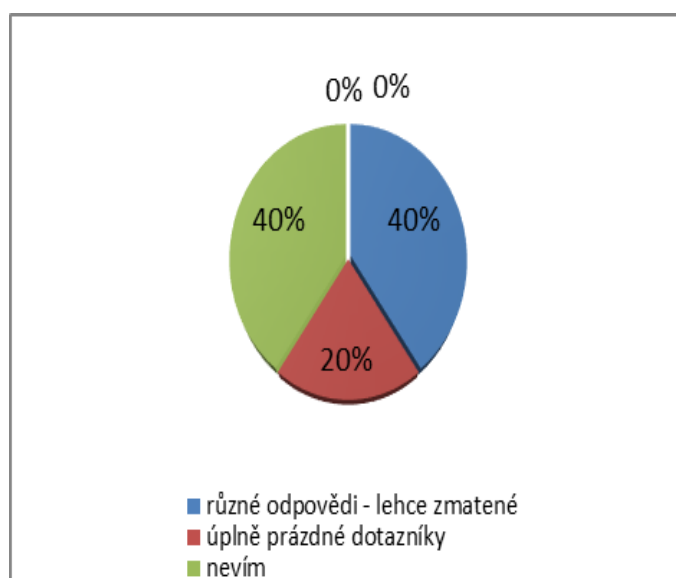
8.3.10. Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypoteční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – vědí žáci co je hypoteční úvěr?

Otázka obsahuje tři části týkající se půjčování peněz a hypotéky, v dnešní době dost aktuální situace, kterou řeší téměř každý jedinec. Na první část neodpověděl nikdo, druhá část otázky byla zodpovězena velice stroze jen třetí část otázky – „exekuce“ obsahovala různé možnosti odpovědí. 2 dotazníky neměly žádnou odpověď, 3 zněly – „NEVÍM“, 3 odpovědi byly pouze k druhé části například: - „koupit dům“ a 8 odpovědí se vztahovalo pouze ke třetí části otázky a to jen na dotaz – co znamená exekuce – „při neplacení seberou moje věci“.

Příklady odpovědí:

- 1) „Že dluží peníze z banky a pak pošlou exekuce“; 2) „musím zaplatit dluh nebo nezplatit bude mít exkuce věci a (nla?) na soud do vězení“. 3) „Exekuce

berou věci já neplatím potom bere.“; 4) „Dluhy moc půjčím nemá platit přijde exekuce bere věci doma.“; 5) „Banka dlužím exekuce bere věci nechce nemůže platit peníze.“; 6) „Nechce dluch nemá platit dá exekure bere dům.“; 7) „Neplati pokuta potom soud berou věci všechny.“; 8) „Vím bere věci neplatí pošle exkuze.“; 9) „Koupím byt velky dům hypateky.“; 10) „Sama bydlení koupim musím pučení banka hypotéka.“

Tabulka 11 Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit ?

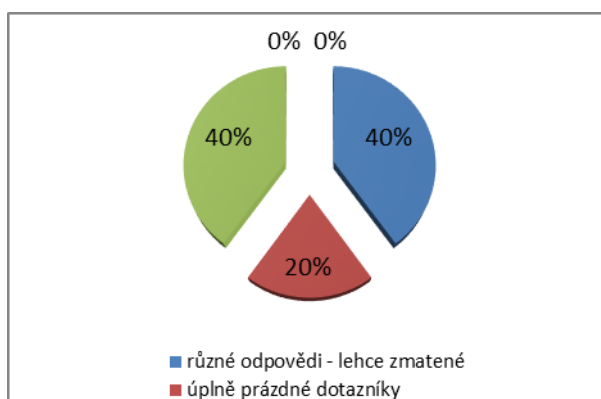
8.3.11. Víte kde a jak vyřídíte hypotéční úvěr? – vědí žáci, kde vyřídí hypoteční úvěr?

Na otázku, kde vyřídít hypotéční úvěr 11 dotazovaných odpovědělo - v bance, 2 dotazníky byly prázdné, bez odpovědi a 2 dotazníky s odpovědí – „NEVÍM.“

Příklady odpovědí:

1) „V bance na spořitelně.“; 2) „musím banka.“; 3) „domluvíme v banky.“; 4) „Zeptám banka spořitelni.“; 5) „Vyplní pair komerni banka.“; 6) „Půjde do banka sporenitelni.“; 7) „Jde žlutá banky ptá.“; 8) „Dá jen bankovní.“;

9) „Jdu česká spořitelní banka ptám a daj.“; 10) „Ano banka.“; 11) „Ano musím dojit banka.“

Tabulka 12 Víte kde a jak vyřídíte hypoteční úvěr ?

8.3.12. Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti? Jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – vědí žáci co nejdůležitější v domácnosti platit?

Na první část otázky odpovědělo **10** dotazovaných – elektrika, plyn, voda, jídlo, základní potřeby, **3** napsali – „NEVÍM“ a **2** dotazníky byly prázdné.

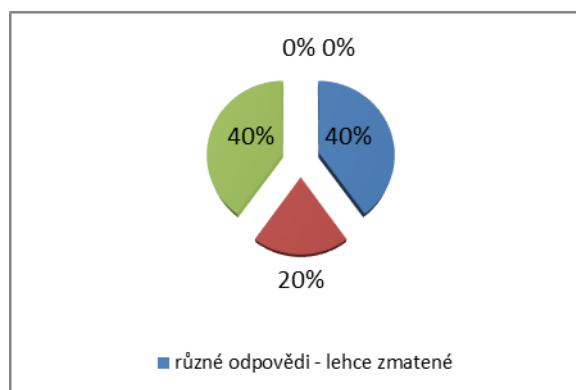
Na druhou část otázky neodpověděl nikdo, nikdo nedal návrh, jak by se dal udělat rodinný rozpočet a jak s penězi zacházet.

Příklady odpovědí:

1) „Poukej rozpočet kolik mini zaplatit napi najem, mobil, atd.“; 2) „Musíce jidlo, voda, plyn.“; 3) „Dám elektika, drogrerin, plyn, jíme.“; 4) „voda, má doma

topení, svítí.“; 5) „obchod nakopit jídlo, platí plin, světlo.“; 6) „Chci počítá peníze platit teplo, jíme, voda potom už co stane.“;

7) „Platím bydlet doma elektrina, plyn, jíme.“; 8) „Já počítá bydlím tepelno voda.“; 9) „voda, jídlo, sampoony.“; 10) „Dům plati vody, teple svítíme.“

Tabulka 13 Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti?...

8.3.13. Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? – vědí žáci kdo je zaměstnanec?

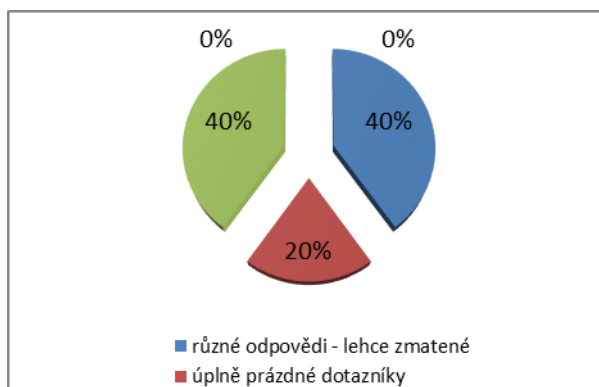
Při této odpovědi je nutné dát si pozor na to kdo je – zaměstnanec a kdo zaměstnavatel – jsou to dvě slova, která jsou si dost podobná, a při nepozorném čtení není problém je zaměnit. Odpovědi tedy byly různé. Například jedna žákyně u závěrečných zkoušek netušila kdo je zaměstnanec a kdo zaměstnavatel, díky tomu byla nucena jít na opravný termín zkoušek v září.

Na první část otázky ohledně zaměstnance byly – 3 dotazníky prázdné, 6 dotazovaných odpovědělo – „NEVÍM“ a 6 odpovídalo různými způsoby.

Na druhou část otázky není možné odpovědi nějak odtrhnout, vzhledem k tomu, že dotazovaní odpovídali spíše jednou větou, aniž by rozlišovali pojem – zaměstnanec či zaměstnavatel.

Příklady odpovědí:

1) „Povinnost životopis“ ; 2) „Musí se chovat zlušně a postive v práci a musí poslouchat sefa“; 3) „Budu hledat v občanským zákoníku.“; 4) „Bude říká co má delat.“; 5) „Musí delat správny nekrade dá žádost.“; 6) „Já pracuju dostanu práci musim procovt dorbý rychlý.“

Tabulka 14 Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli ?...

9. Dotazníkové šetření neslyšících studentů na - SOU

Další, druhé vyhodnocování funkční gramotnosti u mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou, probíhalo na SOU, ve všech končících třetích a čtvrtých ročnících. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 18 žáků.

Příloha č. 4 kopie vyplněného dotazníku žáka SOU

9.1. Cíl šetření – posoudit rozdíl na stejně položené dotazy

Cílem šetření je posoudit, jestli je rozdíl v odpovědích mezi žáky OU a žáky SOU při stejných otázkách v dotaznících, na běžné životní situace. Bude rozdíl mezi odpověďmi žáků, pochopí text, jsou schopni vyřídit si zaměstnání?

9.2. Metody a metodika šetření – dotazník s 13ti otázkami

Šetření na SOU probíhalo stejně jako u žáků na OU a to v oboru – „Čalouník - dekorátér“ 4. ročník – 5 žáků; „Malíř a lakýrník“ 4. ročník – 1 žák; „Strojní mechanik“ 4. ročník – 5 žáků; „Kuchař - číšník“ - 4. ročník – 4 žáci a „Cukrář – výroba“ 4. ročník - 3 žáci. Dotazníky byly stejné, se stejnými otázkami jako v oborech OU. Dotazovaných bylo celkem 18. Jeden žák vyrůstá v dětském domově a jeho odpovědi se často opakují – nevím jsem s vychovatelem, popřípadě něco podobného.

9.3. Úkoly šetření – pochopení textu

Úkolem šetření na SOU, bylo stejně jako na OU - zjistit jak si mladí dospělí s těžkou sluchovou vadou poradí v běžných každodenních situacích, jestli vědí kam se obrátit pro informace o zaměstnání, pro půjčky a co musí obsahovat pracovní smlouva. Pochopí žáci text otázek? Otázka číslo 6. byla stejně jako na OU ponechána i s chybou. Všimnou si žáci této chyby?

9.3.1. Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných míst? – bude více správných odpovědí?

Většina dotazovaných měla alespoň trochu přehled. Jako možnost vyhledání zaměstnání pomocí „internetu“ uvedlo tuto možnost **12** dotazovaných, z toho **2** přidali ještě ÚP, **2** odpověděli – „NEVÍM“ a **2** dotazníky byly úplně prázdné.

Příklady odpovědí:

1) „Zeptamu firmu jestli mají volný místo pro me na práci.“; 2) „Njadu internet, hledám stranka chce práce.“; 3) „musim novini, chci stranka inernet a úřad práce.“; 4) „Jdu inernet hledam stranka www.prace.cz jine.“ 5) „Hlasim stránky web ptám šéfa práce chce.“; 6) „Internet, noviny úřad práce.“; 7) „Internet pomáhá musim hledat, ptám kamarády, rodiče.“; 8) „Hledame internet stranky práce lépe známi.“; 9) „Ptám firma práce inernet, soud.“; 10) „Radio, televize, noviny, internet.“ 11) „Na internetu, na inzerátu.“; 12) „Blesk, AHA, METRO – noviny.“

9.3.2. Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí žáci sami hledat zaměstnání?

První část otázky zodpovědělo **10** dotazovaných podobně jako na první otázku v dotazníku a to pomocí internetu, novin a dalších možností, **4** žáci první část odpovědi vynechali, druhá část otázky byla zodpovězena spíše náhodně **1** odpověď zněla – nastoupit nejdříve brigádně a po skončení školy zůstat na stálý pracovní úvazek a **1** dotazovaný připsal, že je dobré zeptat se kamarádů a požádat o pomoc rodinu; třetí část otázky byla na tom podobně jako druhá část a to spíše bez odpovědi, **1** odpověď zněla, že v žádosti musí být uvedena osobní data a je důležité přiložit životopis. **2** dotazníky měli odpověď na celou otázku – „NEVÍM“ a **2** dotazníky byly úplně prázdné.

Příklad odpovědí:

1) „Práce postupovat že zavolat nebo sms nebo email. Mužů sám nebo lepší s kamarád nebo rodiče. Musím žádost život papír, životopis.“; 2) „Postupoval hledání práce urad, ja nevím jak bude práce?“; 3) „Tak že budu mít brigadu konec škola ptám volám můžu tam pracovat?“; 4) „Hledám práce odpovím inzerát.“; 5) „Sám hledám internet.“; 6) „Půjdu do firmy o poprosím v práci.“; 7) „Musím inzerát, internet žádost datum narodil jméno, bydlím a životopis.“; 8) „Já nevím práce jak hledám čekám dívám internet, noviny ptám rodina.“; 9) „Noviny, internet píšu žádám firmu šéfa.“; 10) „Budu hledat internet, noviny čekám konec škola.“; 11) „Já píšu inzerát já hledám práce žádám práce.“; 12) „Píše žádost chce práce, píše inzerát.“; 13) „Může volat kamarád, píšu počítač internet, inzerát.“; 14) „koupím noviny píšu inzerát, pc papír životopis musím psát.“

9.3.3. Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? - vědí žáci, jak se uplatní na trhu práce?

Na první část otázky byla odpověď velice konkrétní například v 6 případech – Mladá Boleslav, Karlovy Vary, restaurace, hotely. Ve 3 případech zněla možnost založit si vlastní firmu ve svém oboru – čalounická firma, cukrárna... 3 dotazníky byly úplně prázdné, 3 krát zněla odpověď – „NEVÍM“ a 2 krát je patrné, že dotaz nebyl vůbec pochopený a odpovědi se vůbec netýkaly dotazovaného.

Druhá část dotazu ohledně platebních podmínek, byl pouze jeden dotazník a to s částkou 10 – 15 000,- Kč.

Příklady odpovědí:

1) „Práce na počítači a opravu kabelovy antenu na radio a televizi.“; 2) „u Mladé boleslavy u automobilky.“; 3) „V ČR nejde práce v čalounice firma. Lepší můj vlastní firma práce čalounice,“; 4) „V Karlových Varech doba: od 7.00 do 15.30 plat za hodinu 50,-Kč brigáda, ale když je normalni potom vyš.“; 5) „Nevim sam hledam až potom bude. Asi 10 – 15 000 Kč.“; 6) „Podnik, hotel, restaurace cukrárna peče cukroví.“; 7) „V cukráře.“; 8) „Já jdu ven chci autobus vlak daleko jede.“; 9) „Musím chci jede pryč ahoj.“

9.3.4. Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste o něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci, co vše se píše do životopisu?

Na dotaz co je profesní životopis, byly **4** odpovědi správné – použití při hledání zaměstnání, **5** odpovědí bylo vypsáno co má životopis obsahovat – datum narození, bydliště, vzdělání, zkušenosti, **4** dotazníky byly úplně prázdné, **4** dotazy byly zodpovězeny – „NEVÍM“ a **1** odpověď byla zcela jiná – žák vyrůstá v Dětském domově – neví, protože je s vychovatelem.

Příklad odpovědí:

1) „Proč napíše životopis“; 2) „Ne já jsem s vychovatelem.“; 3) „Profesní životopis co dělal až do teď, aby věděli jaký jste, zbytečné.“; 4) „jmena, vek, pohlaví, datum nar.čís.rodne.“; 5) „Když hledá práce narození, bydlime, jmena, věk.“; 6) „Nesu práce dám:“; 7) „Pro hledani práce.“; 8) „narození, domů, škola co konec, kde práce teď.“; 9) „Musí práce chce.“; 10) „Já dám práce narodim, bydlím, škola jaký, a jaký práce?“

9.3.5. Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci co se dozví na ÚP?

Na první část otázky odpověděla většina dotazovaných, že ví, kde najde ve svém bydlišti úřad práce, kam patří, ale na druhou část otázky, co tam vyřídí, neodpověděl ani jeden dotazovaný – **14** dotazovaných tedy odpovědělo na dotaz správně, **1** napsáno – „NEVÍM“, **2** dotazníky byly prázdné bez jakékoli odpovědi a **1** dotazovaný nepochopil otázku, protože dotaz byl zodpovězen jako úplně nepochopený.

Příklad odpovědí:

1) „V Plzeň hledá úřad práce“; 2) „V Karlových Varech, Ostrov..., získám tam kde je volné a možná o tý firmě“; 3) „Úřad práce okolí město. Informace od internet nebo kamarád“; 3) „V Karlovy vary úřad.“; 4) „V Praze.“; 5) „Na Slunečním náměstí.“; 6) „Vím kde, o volné pr místa, doporučení.“; 7) „Na úřad práce.“; 8) „Já bydlím.“; 9) „V Mladá boleslav bydlím.“; 10) „Tam bydlím město.“; 11) „Půjdu máma bydlím.“; 12) „můj města bydlím úřad práce.“; 13) „Chce doma dívá úřad.“; 14) „V Praha hledá 10.“; 15) „Chce úřad ptát není doma.“

9.3.6. Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná, firma? – vědí žáci, k čemu slouží daně?

Ani dotazovaní z oborů SOU, neodhalili chybu v tisku, na první část otázky odpovědělo **7** dotazovaných, že daně jsou pro potřeby státu, **3** krát zněla odpověď – „NEROZUMÍM“, **4** krát bylo napsáno – „NEVÍM“, **4** dotazníky byly prázdné bez odpovědi a **1** odpověď byla nečitelná.

Druhá část dotazu byla úplně bez odpovědi.

Příklad odpovědí:

1) „Musí daně důvod valká chce peníze, aby ČR nechce dluh“; 2) „Daně se dovádějí kvůli státu“; 3) „Daně dovádějí státu.“; 4) „Stát chce není dluhy.“; 5) „Všichni placení musím dát peníze státu.“; 6) „Dovádějí na státu chce

placeno.“; 7) „Proč já musí každý musí státu.“; 8) „ na autobusu(není čitelné).“

9.3.7. Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? – vědí žáci, kde jsou stanoveny podmínky pro založení živnosti?

Na první část otázky moc jednoznačných odpovědí nebylo – 6 odpovědí znělo – na ÚP, 5 dotazníků bylo prázdných, 4 krát bylo napsáno – „NEVÍM“, 1 odpověď byla nečitelná a 2 odpovědi byly zmatené, otázka nebyla pochopena.

Druhá část otázky – jestli je možné, založit v oboru živnost bylo 13 odpovědí – „ANO“.

Příklady odpovědí: 1) „V práci ale v oboru nevím“; 2) „Musí na úřad že chce založit firmu státu vyplňova daně.“; 3) „V Nové Strašecí.“; 4) „jde úřad daně ano.“; 5) „Ano práce obor musí úřad ptá papíry.“

9.3.8. Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? – vědí žáci, co vyplývá z pracovního poměru?

S touto otázkou nastal problém. Nikdo neodpověděl směrem k dotazovanému, přímo na otázku. Odpovědi byly úplně jiné, některé dotazníky byly zcela prázdné nebo zněla odpověď – „NEVÍM“.

Příklad odpovědí:

1) „Nikdy šel do školy“; 2) „ Pracovníka uzavírá vyplývající za 1 měsíc“.; 3) „Zkouší práce jde 3 měsíce.“; 4) „Poměr uzavírá che povinosti jo.“; 5) „Pracovního poměru musí uzavírá já měsíc.“

9.3.9. K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, k čemu slouží pracovní smlouva?

První část otázky byla zodpovězena 3 krát, že se jedná o smlouvu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem a je tam i zmínka o době určité a neurčité, ale nic konkrétního, 6 dotazníků bylo prázdných, 8 mělo odpověď – „NEVÍM“ a 1 odpověď byla nečitelná.

Druhá část otázky zůstala bez odpovědi, spíše se vše vztahovalo na první část.

Příklady odpovědí:

1) „V pracovní smlouvě každý 2 roky nebo 3 měsíce“; 2) „Já nevím co bude pracovní smlouvě kdí ano nebo ne?“; 3) „Pracovní na dobu určitou nebo neurčitou, dovolenou...“. 4) „S městskou vbuďou.“; 5) „Slouží smlouva jak dlouho bude pracovník makat v tý firmě, uzavírá bud zaměstnanec a zaměstnavatel.“;

9.3.10. Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypotéční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – uvědomují si žáci rizika úvěru?

První část otázky zůstala bez odpovědi.

Na druhou část odpovědělo 12 respondentů na – koupi domu, bytu, věcí do bytu, 2 nechtějí půjčku vůbec brát, 3 odpověděli – „NEVÍM“ a 1 odpověď byla jiná, netýkala se dotazu.

Třetí část otázky byla celkem jasná, slovo – „EXEKUCE“ je pojem, který každý zná a ví co to znamená, 12 dotazovaných odpovědělo, že se jedná o zabavení majetku, 2 odpovědi byly – „NEVÍM“ a 4 dotazníky byly prázdné.

Příklady odpovědí:

1) „Hypoteku vezmu jenom na byt nebo na barak a musí se to platit každý měsíc. Exekuce zabavou věci.“ 2) „Mám práce více méně, můžu půjčky peníze. Půjčky můžu něco koupit byt nebo auto.“ 3) „Já nechce půjčky nekdo.“ 4) „Lyže, snoubord.“; 5) „Exekuce znamená zabavený věci. Znamená vezmu půjčku tak musím peníze vrátit vys. Hypoteční uver koupi byt dům.“; 6) „Dlůh vyšše, exekuce vše naidko vezme.“; 7) „nebud pučovat banka rodiče, exekuce zabaveni majetku srovna dluh.“; 8) „Chce dům bere hypotéka, exekuce neplatí berou věci zabavuje.“; 9) „Může byt, dům ja nechce vraceni moc potom exekuce berou dům.“; 10) „Koupí byt za peníze exekuce neplatí vezme všechno.“; 11) „To koupí moc platí byt potom exekuce přijde bere věci.“; 12) „Půjčím hypoteka dům byt koupit, exkuce zabavuje majetek.“

9.3.11. Víte kde a jak vyřídíte hypotéční úvěr? – vědí žáci, jak si vyřídí hypotéční úvěr?

Tato otázka byla jednoduchá a také odpovědi byly krátké a jasné – 12 odpovědí bylo – „BANKA“, 4 – „NEVÍM“ a 2 dotazníky byly prázdné bez odpovědi.

Příklady odpovědí:

1) „Vyřídíte hypoteční úvěr kde v bance. Jak musím sebou životopis a peníze.“; 2) „Ne nic.“; 3) „V bance a zeptám se.“; 4) „v bance, firmách.“; 5) „Banka.“; 6) „Do banky.“; 7) „Půjde banka ptát ukážu peníze kolik беру.“; 8) „Mám banka ptát oni řeknou ano ne.“; 9) „V banku.“; 10) „Vím jde ptát banky.“; 11) „Chce ptame v banky práce musím mít.“; 12) „Jde v banky.“

9.3.12. Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti, jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – poradí si žáci s rodinným rozpočtem?

Otázka zaměřená na věci, které se týkají opravdu každého, a je tedy nutné umět si s nimi v životě prakticky poradit. Přesto **3** dotazníky měli odpověď – „NEVÍM“, **1** napsal, že je z dětského domova, **1** odpověď byla úplně jiná a **13** napsalo – na bydlení, stravu, věci běžné potřeby. V jednom dotazníku bylo napsáno, že si udělá tabulku – oceňuji praktický nápad a dobrou možnost vést si domácí rozpočet bez větších problémů.

Příklady odpovědí:

1) „Ano, nejdůležitější byt, můj život lepší a teplo.“; 2) „Já a rodinný rozpočet urad práce.“; 3) „ 6.dety 4.vychovatelku.“; 4) „voda, plyn, elektřina, záchod, internet,...rodinný rozpočet člověk dělá tabulku co bude platit na celý mesic.“; 5) „Nájem a jídlo tak přijde výplata zaplatím a možná dám šetří.“; 6) „úvěr a zisk.“; 7) „Splátky, byt, jídlo.“; 8) „Byt, plyn voda jídlo, mobil.“; 9) „Teplo, byt jím koupím věci.“; 10) „Dům, elektrika, voda kupuju jídlo.“; 11) „věci doma teplo, voda, dům pečivo.“; 12) „plyn teplý koupí jídlo dá doma voda, elektrika.“

9.3.13. Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? – vědí žáci, kdo je zaměstnavatel?

První část otázky byla zodpovězena tak, že **6** odpovědí znělo – chodit včas do práce, **1** opět, že je z dětského domova, **5** – „NEVÍM“, **4** dotazníky byly bez odpovědi a **2** odpovědi nebyly přímo k věci.

Druhá část otázky zůstala bez odpovědi. Žáci, kteří končí svoje střední vzdělání a budou nastupovat do pracovního procesu, nemají tušení jaké povinnosti má zaměstnanec a jaké zaměstnavatel a co je horší mnohdy ani netuší kdo je zaměstnanec a kdo zaměstnavatel.

Příklady odpovědí:

1) „ Musí chodit do práce včas nesmí brát drogy atd... může si brát dovolenou... „; 2) „ Musí ho poslouchat (zaměstnanec).“; 3) „nocní vychovatelky.“; 4) „musí včas práce.“; 5) „Chodit včas do práce dodržovat zákony.“; 6) „Musí ráno brzo ne pozdě bude zlý.“; 7) „Chce pracovat dobří.“; 8) „Může zaměstnavatel.“

10. Dotazníkové šetření neslyšících studentů na – SŠ

Další, třetí vyhodnocování funkční gramotnosti u mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou, probíhalo na SŠ ve vycházejících ročnících, připravujících se na státní maturitní zkoušku. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 12 žáků.

Příloha č. 5 kopie vyplněného dotazníku žáka SŠ

10.1. Cíl šetření – poradí si žáci s otázkami?

Cílem šetření je posoudit, jestli je rozdíl v odpovědích mezi žáky OU, žáky SOU a žáky na SŠ při stejných otázkách a dotazech na běžné životní situace. Poradí si žáci s otázkami a bude to patrné z jejich odpovědí? Dotazníky byly stejné i pro žáky na SŠ.

10.2. Metody a metodika šetření – otázkami ze světa práce

Šetření na SŠ probíhalo v navazujícím maturitním studiu v oboru – „Gastronomie“ - 2.ročník – 8 žáků a na maturitním oboru - „Hotelnictví a turismus“ – 4. ročník – 4 žáci. Dotazníky byly stejné jako na OU a SOU. Dotazovaných bylo celkem 12. Otázky byly ze světa práce.

10.3. Úkoly šetření – porovnání rozdílných odpovědí podle typu školy

Úkolem šetření na SŠ, bylo stejně jako na SOU a OU - zjistit jak se mladí dospělí s těžkou sluchovou vadou budou orientovat, mají přehled, kde se prosadit ohledně zaměstnání, vědí co je nutné napsat do životopisu, mají či nemají si půjčovat peníze? A stejně jako v předchozích rozdaných dotaznících na OU a SOU otázka č.6 zůstala s tiskovou chybou.

10.3.1. Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi, či mimo vaší profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných míst? – vědí žáci, kde hledat informace?

Na první část otázky odpovědělo **10** dotazovaných – internet, noviny, rodina – z toho **2** přidali Úřad práce, druhá a třetí část otázky zůstala bez odpovědi, **2** dotazníky zůstaly prázdné úplně bez odpovědi.

Příklady odpovědí:

1) „Webové stránky, známí přátelé.“; 2) *Najdi si na internetu, plakát, radio, noviny.*“; 3) „Internet, úřady práce, novina.“; 4) „Nejlípe rodina, kamarád, web, můžeš úřad práce a koupí noviny.“; 5) „Koukám internet, noviny.“; 6) „Noviny, intrnet, pomůže máma, chci ptát práce kamarád.“; 7) „Přátelé, noviny, net.“; 8) „Internet, poradím s rodina, anonce.“; 9) „Stránky internet, ptám kamarádka.“; 10) „PC internet, dnes dobré známé, kupuje časopis.“

10.3.2. Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání? Jak napíšete žádost o zaměstnání? – umí si žáci sami poradit při hledání zaměstnání?

První část otázky byla zodpovězena z poloviny – **6** dotazovaných odpovědělo – úřad práce, rodina, známí, podám si inzerát, **2** uvedli, přestože jsou v posledním ročníku a končí školu – ještě neplánují hledat zaměstnání, **2** krát – „NEROZUMÍM“ a **2** dotazníky byly prázdné. Druhá část otázky se dočkala pouze **2** odpovědí – v jedné ví o co jde a v druhé odpovědi do žádosti o zaměstnání napíše o co se zajímá a co hledá za práci.

Příklad odpovědí:

1) „ Kdybych nevěděl kde začít žádost, poprosím o rodinu a poradím si s nima. Žádost o zaměstnání vím o co jde.“; 2) „Já nevím a neplánuji hledat práce.“; 3) „Žádost o zaměstnání napíšu o co se zajímám co hledám a druh práce.“; 4) „Při hledání du úřad práce, poptávka u kamarád, kouknu firma,

dám já inzerát a koukám inzerát. Žádost o zaměstnání píšu co je zajímavé se já a co hledám práci chci dělat.“; 5) „Půjdu dívat úřad práce, ptám známí, já chci inzerát noviny.“; 6) „Vím konec škola já nehledám zatím práce.“; 7) „Musím sám jít koukat práce chodit úřad a inzerát noviny.“; 8) „Já jde sám firma ptám chci práce píše žádost mně baví co dělám co budu dělat.“

10.3.3. Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání? – vědí žáci, jaké jsou platové podmínky v jejich profesi?

Na první část otázky odpověděli celkem 4 dotazovaní, kde je možné uplatnit jejich profesi - například v hotelích a restauracích a z toho pouze 2 odpověděli i na druhou část otázky a to jaké by měli být pracovní podmínky, o platových podmínkách se nikdo nezmínil, 4 dotazníky byly prázdné a ve 4 byla odpověď – „NEVÍM“.

Příklady odpovědí:

1) „ Pracovní podmínky by mělo být osmy hodinová pracovní doba a plat záleží na každém z majitelů ale taky i místo kde se nachází.“ ;2) „ Můžu pracovat hotel, pracovní podmínky čistý práce, domluvím se.“; 3) „Může pracovat restaurace, hotel dobré místo.“; 4) „Půjde pracovat hotel pokojská i jiná práce kuchař můžu.“

10.3.4. Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste o něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? – vědí žáci k čemu slouží životopis?

Na první část otázky odpověděli 3 dotazovaní - kde popisují, co a jak dlouho studovali, 4 odpovědi byly jiné, vůbec nesouvisely s otázkou, 2 odpovědi – „NEVÍM“ a 3 dotazníky byly prázdné.

Na druhou část otázky odpověděli pouze 3 - datum narození, bydliště, telefon, všechno co absolvovali a nemusí například uvádět, zda chtějí mít rodinu nebo ne.

Příklady odpovědí:

1) „Napíšu co jsem učil, datum narození bydlím a práce.“ ; 2) „Životopis a vysvědčení.“ 3) „Život a zaměstnání.“ ; 4) „Píšu jaká škola, narození, bydlím, telefon, může psát kurzy jaké mám, nemusím já chci děti.“; 5) „Životopis píše pro práci, kdy narodil, bydlím telefon email.“; 6) „Nemám zájem práce.“; 7) „Chce možná jít pryč.“; 8) „Jak půjde práce sám?“;

10.3.5. Víte kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam získáte? – vědí žáci proč jít na ÚP?

První část otázky byla 3 krát zodpovězena i s konkrétním místem podle trvalého bydliště, kde najdou ÚP, 3 krát – „ANO, VÍM“, 2 odpovědi vůbec nesouviseli s otázkou, 4 dotazníky byly prázdné, bez odpovědí. Na druhou část otázky pouze 3 dotazovaní odpověděli, že na ÚP získají informace o zaměstnání, či možnost získat například rekvalifikační kurz pro usnadnění a rozšíření hledání zaměstnání.

Příklad odpovědí:

1) „ Bydlím České Budějovice tam je úřad, tak na úřadu nám poví kde sou volný místa.“ 2) „Občanský průkaz a vysvědčení.“ 3) „Moje úřad práce tam kde bydlím, já chci práce moje obor hotel hledám.“; 4) „Ano bydlím Havířov musím náměstí, ptám mají práce hotel, restaurace? Chci pokojská umím a mně baví.“; 5) „Podle bydlení doma já Mělník ptám dají práce a nebo dlouho není poprosím rekvalifikace kurzy jiná práce.“; 6) „dají mi práce.“; 7) „Úřad práce por mně hledám práce pomůže.“; 8) „Nechce jít pryč.“; 9) „Půjde ven ptám.“

10.3.6. Proč se dovádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná, firma? – rozumí žáci otázce?

Ani na Střední škole nikdo chybu v textu neodhalil. Na první část otázky tedy odpověděli 4 dotazovaní – daně musí platit každý, 3 odpověděli – „NEVÍM“, 4 dotazníky byly prázdné a 1 získal dojem, že placení daní je krádež.

Druhá část otázky zůstala bez odpovědi, pouze jedna odpověď byla – zdravotní a sociální pojištění.

Příklady odpovědí:

1) „ Daně musí platit každý. Občan platí zdravotní a sociální pojištění.“; 2) „Stát chce peníze musí platit já.“ ; 3) „ Daně jsou zbytečné platit, je to pro mě krádež.“; 4) „Daně platí já ty, všichni.“; 5) „Platíme všichni daně peníze dolů výplata.“

10.3.7. Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost? – vědí žáci, kde se zeptat na možnost provozování živnosti?

Na první část otázky odpověděla třetina dotazovaných a to – 4 odpověděli – na živnostenském úřadě s tím, že je možné v jejich profesi vykonávat živnost, 8 dotazníků bylo prázdných.

Příklady odpovědí:

1) „ Na živnostenském úřadě, ano můžu dělat živnost můj obor.“; 2) „ Ano, jde založit živnost. Musí na úřad, ukázat dosažené vzdělání. Musí pak zaplatit živnost cca 1-3 tisíce. Podle toho co bude dělat.“; 3) „Ano můžu živnost, musím živnostenský úřad koupím hospodu.“; 4) „Půjde na živnostenský úřad ptát dám vzdělání můžu podnikat.“

10.3.8. Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru? – vědí žáci, jaká jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru?

Tato otázka dala dotazovaným na SŠ dost práce, pouze 1 dotazník byl vyplněný a otázka zodpovězená, ostatní dotazníky byly buď prázdné – 3, nebo bylo napsáno – „NEROZUMÍM“ – 2 a nebo – „NEVÍM“ – a takto odpovědělo 6 dotazovaných.

Příklad odpovědi:

1) „Když nastoupím do práce musím smlouvu, tam bude jméno moje zaměstnavatele místo, jak budu pracovat a co. Budou taky peníze kolik dostanu.“

10.3.9. K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě? – vědí žáci, co vše může být napsáno do pracovní smlouvy?

Otázka byla zodpovězena pouze částečně a to – pracovní smlouva slouží jako doklad pro možnost pracovat – a takto odpověděli 3 dotazovaní, 3 dotazovaní odpověděli – „NEVÍM“, 3 uvedli – „NEROZUMÍM“ a 3 dotazníky byly prázdné.

Příklady odpovědí:

1) „ smlouva slouží jako doklad když nám někdo nařídí že tam jsme neprávem tak mu dokážeme že tam pracujeme.“; 2) „ Pracovní smlouva určí Firma, který zaměstnavatel podepíše smlouvu a musí dodržet pravidla na určitou dobu.“; 3) „Pracovní smlouva je pro práci abych moh tam být a pracovat.“

10.3.10. Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypotéční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“? – vědí žáci, k čemu je možné využít úvěr?

První část otázky byla zodpovězena 3 krát a z toho 1 si půjčovat nebude a 2 přemýšlí, zda je vůbec nutné si půjčovat, druhá část otázky 3 odpovědi – koupě domu, bytu, třetí část otázky – zástava a exekuce – 5 odpovědi – dáme cenné věci do zastavárny a dostaneme peníze a zabavení majetku, 2 dotazníky – „NEVÍM“, 1 – „NEROZUMÍM“ a 4 dotazníky byly prázdné.

Příklady odpovědí:

1) „ Půjčka velké riziko abych měla na placení, koupím si nebo postavím barák. Když nemám peníze dám třeba mobil, televizi zastavárna když neplatím přejde exekuce a vezme všechno.“; 2) „ Nikdy bych v žádném případě půjčku nepůjčil. Vím, že lidé půjčují nesmysly. Neumějí trpělivost šetřit. Exekuce je, že občan je podmínky a nedodržel, tak přijde exekutor a zabaví mu věci aby jako doplatil.“; 3) „Exekuce něco vůbec zaplatit peníze a takže vezme nabytky televizi různé věci.“; 4) „Půjčka přemýšlím, protože problém jen když chci koupit byt dům, ale neplatím přijde exekuce a vezme všechno.“; 5) „Myslím jestli musím půjčit, moc nechce bojím, exekuce když neplatím berou věci dům.“; 6) „Exekuce přijde a vezme věci, ja neplatím potom bere.“

10.3.11. Víte kde a jak vyřídíte hypotéční úvěr? – poradí si žáci s hypotéčním úvěrem?

Otázka je krátká a jednoduchá, ale pouze 4 dotazovaní odpověděli, že v bance, 4 odpověděli – „NEVÍM“, 2 – „NEROZUMÍM“ a 2 dotazníky byly prázdné.

Příklady odpovědí:

1) „Hypoteční úvěr se půjčují v bance nebo firmy. Není lehké si požádat hypotéku, musí podložit důvod a jaké má zaměstnání.“; 2) „Asi v bance.“; 3) „Půjde banka půjčí musí schválit.“; 4) „Musím zeptat banka velká jinde nedaj.“

10.3.12. Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje v domácnosti? Jak byste sestavil/a a vedl/a rodinný rozpočet? – vědí žáci jak sestavit rodinný rozpočet?

První část otázky byla zodpovězena 4 krát jako například – plyn, jídlo, elektrika, složenky a další, 1 odpověď byla, že má zkušenosti, ale jinak nic konkrétního, 3 dotazníky – „NEVÍM“ a 4 dotazníky byly prázdné.

Na druhou část otázky nebyla žádná rozumná odpověď.

Příklad odpovědí:

1) „Elektrika, plyn, jídlo, voda, nájem, oblečení. Budu šetřit potom můžu koupit něco hezké.“; 2) „S tím mám už zkušenosti, bydlím s rodiči už 23 let. Naučil jsem je co v životě rozpočet dělá.“; 3) „Složenka, plyn, nájem, věci domů moc peněz.“; 4) „Musí platit byt, topení, jídlo voda, světlo.“; 5) „Platím bydlet, voda, teplo, jídlo všechno peníze moc kdy zbyde koupí dovolená.“

10.3.13. Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svému zaměstnanci? - vědí žáci, jaké mají zaměstnavatel a zaměstnanec povinnosti?

Žáci budou v nejbližší době opouštět školu a budou nastupovat do svých prvních zaměstnání a tak by měli vědět, jaké jsou povinnosti zaměstnavatelů a zaměstnanců. Přesto tato otázka zřejmě nebyla vůbec lehká, protože pouze 3

z dotazovaných odpověděli, že mají mít mezi sebou slušné jednání, včasný příchod do práce a hlavně včasná výplata, 3 odpovědi – „NEVÍM“ a 6 dotazníků bylo prázdných.

Příklady odpovědí:

1) „Zaměstnanec musí brzo do práce poslouchat a pracovat. Zaměstnavatel slušně chovat dát práci a včas platit peníze.“; 2) „Zaměstnanec se musí chovat vůči šéfovi dobře nemít námitky práce, nekřičet na něj nehádat se. Zaměstnavatel se musí chovat slušně, jenom podotknout že dělá něco špatně a hlavně včas platit výplaty.“;

3) „Zaměstnanec ráno přijde včas nebo odpoledne a musí dobrá práce, klid. Zaměstnavatel musí peníze dobrá a včas a musí hezky chovat oba.“

11. Šetření pomocí odborného článku – základní informace o Bulharsku

Toto šetření probíhalo na všech stupních střední školy – OU, SOU i SŠ v jeden den. Článek obsahoval základní informace o Bulharsku – rozloha země, počet obyvatel, počasí, s jakými státy sousedí a stav hospodářství, jak si tato země vede. Článek překládal neslyšící asistent pracující na škole pro sluchově postižené 30 let – Petr Valášek.

11.1. Cíl – pochopení textu

Cílem tohoto výzkumu, bylo zjistit, jak žáci pochopí text článku, který dostali k přečtení. Jestliže bude problém pochopení čtení a porozumění textu, bylo by dobré zamyslet se nad metodami a metodikou výuky žáků s těžkou sluchovou vadou. Pro žáky s těžkými sluchovými vadami je nesmírně důležitý přístup a způsob výuky, aby úspěch a výsledek vzdělání byl více než úspěšný a byl co nejlepší výsledek.

11.2. Metody a metodika šetření – odborný článek

Žáci byli spojeni z některých oborů – zámečnický, čalounický, hotelová škola. Celkem jich bylo osm. Všichni dostali stejný článek, měli asi 20 minut na přečtení, popřemýšlení a zapamatování základních informací. Po té každý samostatně předstoupil před kameru, kde pomocí znakového jazyka měl říci o čem článek je, zda pochopil text a zda si pamatuje část informací. Na začátku každého natáčeného videa se žák představil, kupodivu každý řekl své jméno i když byli upozorněni, že jméno není důležité a nemusí se představovat, následně oznámil jaký obor studuje a následovalo vysvětlení, co z článku pochopil, co zajímavého se dozvěděl. Výsledek byl šokující.

11.1.1. Odborný článek

Bulharsko, je stát v jihovýchodní Evropě, na Balkánském poloostrově. Země sousedí na severu s Rumunskem (hranici tvoří převážně Dunaj), na západě se Srbskem a s Makedonií, na jihu s Řeckem a na jihovýchodě s Tureckem. Východní hranici tvoří Černé moře. V roce 2004 země vstoupila do NATO a 1. 1. 2007 do EU.

Velká část povrchu Bulharska je hornatá. Centrální částí země se táhne ve směru ze západu na východ pohoří Stara Planina. (Česky Staré hory). .

Do Černého moře odvádí své vody největší řeka země Dunaj, k úmoří Egejského moře patří Marica.

Podnebí má na severu ráz kontinentální, na jihu a východě středomořský. Průměrné lednové teploty se pohybují od -2 do 2 °C, červencové od 21 do 25 °C.

Počet obyvatel - podle posledního sčítání v roce 2006 je počet obyvatel 7 385 367. Bulharsko má od počátku devadesátých let negativní populační růst. Ten byl zaviněn malou porodností, emigrací a špatným hospodářským vývojem po roce 1989.

Rozloha Bulharska – 110 993,6 km², je 102 největší zemí ve světě a vodní plocha na celém území je 0,3%.

Hospodářství

Bulharsko je průmyslově-zemědělský stát. Hlavní průmyslová odvětví jsou hutnictví, strojírenství, chemie, textilní průmysl a potravinářství. Těží se hnědé uhlí a barevné kovy. Nejdůležitější průmyslová centra jsou Sofie, Plovdiv, Burgas, Pernik a Stara Zagora. V zemědělství převládá rostlinná produkce nad živočišnou. Pěstuje se zde pšenice, ječmen, kukuřice, slunečnice, brambory, cukrová řepa, zelenina, broskve, vinná réva, rajčata, melouny a tabák. Chovají se ovce, prasata, skot, buvoli, koně, osli, kozy a drůbež. Produkce vlny, medu a rybích výrobků.

11.1.2. Přesný překlad odborného článku ve znakovém jazyce

První video – jméno – Marek Havlík (představení svůj postoj) – povolání, obor zámečník, věk, svůj jméno. STOP.

Druhé video – Blanka (postavení svoje postoj) – povolání, obor, věk, svoje zájmy. Četla článek o českém textu, jsem rozumem, ale je těžké (trochu), hlavně matematika je těžká snažím učit a připravit na Maturitní zkoušky. To je vše. STOP.

Třetí video – Michaela (představení svoje postoj) – věk, věk, studuje hotelovou školu. Pokračuje příběh o téma Bulharsko – je východní Evropa, je sousední státy Turecko, Řecko, další blízko státy. Hospodářství se pěstuje víno, řepa, práce na poli a to je všechno. STOP.

Čtvrté video – Hana Dao (představení svoje postoj) – věk, bydlí v České Budějovice, tam ZŠ, pak sem školu na kuchařka 1.ročník. nerozumí (podle pohyb hlava). Otočí video?? Znovu zpět Hana – vůbec nečetla – není hotové, ano je těžké dost. STOP

Páté video – David Skalický (představení svůj postoj) – věk, obor, zámečník, tady škola Holečkova. Nerozumí (podle pohyb hlava). Usmívá se stále slovo nevím. Nemohl číst, je moc těžké a nepamatuji text. Důvod dlouhý text. Neví! STOP

Šesté video – Lukáš Brabec (představení svůj postoj) – věk, obor čalouník, článek téma Bulharsko, je to východní dole a tam Černé moře. Přemýšlel, dívá na video, smál se, mával ruce a STOP odešel.

Sedmé video – Karel Schmidt – četl článek, nic nerozumí a vše nerozumím. Jsem nemocný (slepý) číst, vše špatně učitelky, vždy dává papíry, když nerozumím, říkám, musíte psát tabule a nevidím na dálku tabule na malé písmo. Musíš dát papír s velké písmo. Učitelky jsou lenivé a je to špatně. Vše špatně. Proto nerozumím. To je vše. STOP.

11.1.3. Závěr – pochopení článku – ano či ne

Výsledek byl více než překvapující. Předpoklad byl, že článek žáci přečtou a alespoň polovina bude částečně vědět o čem článek je.

Z osmi dotazovaných pouze jedna žákyně (třetí video) po přečtení článku byla schopna odpovědět, kde leží Bulharsko a jaké státy jsou v sousedství. Byla zde i malá zmínka o hospodářství. Tato žákyně se v této chvíli připravuje na maturitní zkoušku na střední škole obor – „Hotelnictví a turismus“. Pravdou je, že takovéto a podobné informace jsou součástí studia tohoto oboru. Ještě jeden z dotazovaných (šesté video) řekl, že je na východě Evropy a je zde Černé moře. Ostatní žáci si článek nepamatují, je moc dlouhý, těžký, nemohou číst pro dlouhý obsah. Jedna žákyně odmítala spolupracovat (osmé video), článek nečetla a po pokynu, aby se vyjádřila na kameru odešla.

Jeden žák (sedmé video) měl potřebu si postěžovat na špatný přístup učitelů – tento žák má těžkou sluchovou vadu, trpí zrakovou vadou, ztrácí zrak a podle prognózy lékařů brzy o zrak přijde natrvalo. Mimo jiné trpí záchvaty, kdy je velice vznětlivý a často má sklony k agresí. V jeho případě je více než zapotřebí speciálního a individuálního přístupu a to ne jen ve výuce.

Z tohoto průzkumu vyplývá, že článek nebyl zcela pochopen. Žáci s těžkou sluchovou vadou mají problém při čtení textu s porozuměním, nejsou schopni spojit si čtený text s obsahem, který si mají zapamatovat a pochopit. Pro kvalitní přípravu na jejich budoucí povolání je proto více než důležitá jejich odborná příprava a příprava pro běžné životní situace.

12. Strukturovaný životopis

Součástí celého průzkumu, byl požadavek, aby žáci při vyplňování dotazníků také napsali svůj strukturovaný životopis. Úkol měl být splněn na všech stupních naší střední školy – OU, SOU a SŠ. Musím zkonstatovat, že ani jeden ze žáků nebyl schopný napsat svůj životopis. V jedné z otázek v dotazníku bylo – zda vědí co by měl životopis obsahovat. Část žáků při vyplňování dotazníku odpověděla, že musí obsahovat základní informace – datum narození, bydliště, dosažené vzdělání – je pravda, že takových odpovědí bylo málo. Nikdo však nebyl schopen napsat životopis tak, aby bylo možné vzít připravený formulář do potencionálního zaměstnání.

Příloha č. 7 kopie životopisu žáka OU

Příloha č. 8 kopie životopisu žáka SOU

Příloha č. 9 kopie životopisu žáka SŠ

13. Závěry šetření

Průzkum probíhal na Střední škole, Základní škole a Mateřské škole pro sluchově postižené, Holečkova 4, Praha 5, určené hlavně dětem a žákům s těžkou sluchovou vadou a jejich vzdělávacím potřebám. Žáci na Střední škole, na Středním odborném učilišti a Odborném učilišti nejprve dostali dotazník se 13ti otázkami, které se týkaly běžných životních situací – „Kde si vyřídíte hypotéční úvěr, jak budete hledat zaměstnání, jaké povinnosti má zaměstnanec a jaké zaměstnavatel“ – a další otázky, které se týkaly běžných životních situací. Tyto otázky žáci probírají v hodinách občanské nauky i občanské výchovy, přesto dotazování nedopadlo příliš dobře. Na Odborném učilišti – nebyl ani jeden dotazník, který by obsahoval všechny odpovědi, vždy v každém dotazníku chyběla nějaká odpověď, dotazovaný buď nevěděl, a nebo otázce nerozuměl. Odpovědi byly dost nesrozumitelné, v některých případech se odpovědi netýkaly vůbec otázky. Na Středním odborném učilišti – byly výsledky o málo lepší, ale ani zde nebyl žádný dotazník, který by měl vyplněné všechny odpovědi. Je také důležité z jakého prostředí žáci pocházejí, kde vyrůstají (žák žijící v dětském domově a jeho odpovědi). Na Střední škole (maturitní obory), byly výsledky přeci jen trochu lepší, jeden dotazník byl vyplněný celý – tato žákyně však netrpí těžkou sluchovou vadou, je pouze nedoslýchavá a nosí sluchadlo, její komunikační schopnosti jsou velice dobré. Ostatní dotazníky byly však také vyplněny pouze částečně a s odpověďmi - nerozumím, nevím.

Dalším typem průzkumu byl odborný článek, jeho přečtení a pochopení textu a následný překlad do znakového jazyka. Matematicky se dá říci, že pouze jedna čtvrtina velice částečně pochopila, o čem článek byl a zapamatovali si alespoň jednoduché minimální informace.

Posledním úkolem bylo, napsání strukturovaného životopisu a to se nepovedlo nikomu. Ani jeden žák, ať už z OU, SOU a nebo SŠ nebyl schopen napsat svůj strukturovaný životopis.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo seznámit se s problematikou vzdělávání mladých dospělých s těžkou sluchovou vadou. Je nutné posoudit problematiku funkční gramotnosti mladých dospělých, kteří během následujících měsíců mají opouštět střední školu. Tito mladí dospělí lidé budou vykonávat závěrečné zkoušky nebo státní maturitní zkoušky a následně opustí školu a budou nuceni začít si hledat zaměstnání, napsat žádost, strukturovaný životopis, pečlivě přečíst nájemní smlouvu před jejím podpisem a pronájmem vlastního bydlení, naučit se vycházet s rodinným rozpočtem a jiné každodenní starosti. Vzhledem ke komunikační bariéře, k problematice čtení textu s porozuměním, je nutný speciální přístup, speciální výuka a to i s pomocí znakového jazyka, pomocí znakového českého jazyka. Lidé, kteří trpí vrozenou těžkou sluchovou vadou, získanou již v prelingválním období, potřebují v první řadě včasnou diagnostiku, následnou kvalitní rehabilitaci, péči speciálního pedagoga a rodinné zázemí, kde se jim dostane péče v podobě správné komunikace s rodiči a celé rodiny. Pro správný vývoj řeči je tedy nutné, získat jazykovou průpravu a to do 5ti let života. V případě dítěte s vrozenou či získanou sluchovou vadou v době před ukončeným rozvojem řeči se jedná o znakový jazyk – mateřský jazyk jedince s postižením, ztrátou sluchu. Měli bychom se zamyslet, zda jsou kurzy ZJ dostatečně dostupné a kvalitní, zda se nejedná jen o základy ZJ, ale i možnost pokročilého ZJ pro rodiče dětí, které se narodí do rodiny, kde se nenachází ani jeden člen rodiny, který by ovládal ZJ a mohl tak přirozeně komunikovat s dítětem. Dalším problémem mohou být rodiče, kteří nemají dar naučit se dobře ZJ a tak se snaží, jak nejlépe dovedou se svými dětmi komunikovat. Tyto děti však potřebují co nejlepší komunikaci ve svém rodném jazyce, v tomto případě ZJ, pro jejich další co nejkvalitnější rozvoj a vzdělávání a to ne jen v rodině samotné, ale hlavně v období, kdy navštěvují školu a připravují se jako všechny ostatní děti pro svůj následující život. Je tedy nutné zaměřit a přizpůsobit výuku tak, aby se žákům s těžkým sluchovým postižením dostalo co možná nejlepší příprava pro budoucí život ve většinové – slyšící společnosti.

SEZNAM LITERATURY

GREGORY. S., KNIGHT. P., McCRACKEN. W., POWERS. S., WATSON. L., *Problémy vzdělávání sluchově postižených*. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta, 2001. ISBN 80-7308-003-6

HORÁKOVÁ R., *Sluchové postižení – Úvod do surdopedie*. Portál s.r.o., ISBN 978-80-262-0084-0

HRUBÝ, J., *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu, 1. díl*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1997. ISBN 80-7216-006-0.

JABŮREK, J., *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. 1998. Praha: SEPTIMA, ISBN 80-7216-052-4

JANOTOVÁ, N., *Odezírání sluchově postižených*. SEPTIMA 1999. ISBN 80-7216-82-6

JANOTOVÁ, N., – SVOBODOVÁ K., *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. SEPTIMA 1998. ISBN 80-7216-050-8

KOMORNÁ, M., *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. 2.vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.

ISBN 978-80- 87218-18-1

KRAHULCOVÁ, B., *Komunikace sluchově postižených*. Karolínium: Praha 2002. 2.rozšířené a přepracované vydání. ISBN 80-246-0329-2

KRAHULCOVÁ Beata. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: BEAKRA, 2014. ISBN 978-80-903863-2-7.

NOVOSAD, L., *Základy speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci Pedagogická fakulta 1996. ISBN 80-7083-165-0

PAMĚTNÍ SPIS 1786 – 1936 – *Ke stopadesátiletému trvání pražského soukromého ústavu pro hluchoněmé v Praze – Smíchově*

PAMĚTNÍ LISTY 200 let – *Základní školy pro neslyšící*

PIPEKOVÁ ,J. a kol., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido. 1998, ISBN 80-85931-65-6

POTMĚŠIL, M., *Čtení k surdopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého, ISBN 80-244-0766-3

SOVÁK, M., *Logopedie – metodika a didaktika*. Praha 1987. ISBN 14-309-87

SOVÁK, M., *Logopedie předškolního věku*. Praha 1989. ISBN 14-749-89

SOURALOVÁ, E., LANGER, J., 2005. *Surdopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1084-2

STRNADOVÁ, V., *Hluchota a jazyková komunikace*. Praha 1998. Filozofická fakulta univerzity Karlovy. ISBN 80-85899-45-0

STRNADOVÁ, V., *Jak se úspěšně vyrovnávat se ztrátou sluchu 1.díl – Náhlá ztráta sluchu*. ASNEP 2001. ISBN 80-903035-2-8

www.cun.cz

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1. – rozhodnutí MŠMT

Příloha č. 2. – vzor dotazníku pro žáky OU, SOU a SŠ

Příloha č. 3. – kopie vyplněného dotazníku žáka na OU

Příloha č. 4. – kopie vyplněného dotazníku žáka na SOU

Příloha č. 5. – kopie vyplněného dotazníku žáka na SŠ

Příloha 4. 6. – DVD překlad článku ve ZJ

Příloha č. 7. – kopie životopisu žáka na OU

Příloha č. 8. – kopie životopisu žáka na SOU

Příloha 4.9. – kopie životopisu žáka na SŠ